

hevjin

fanzin 3 2010

Remzi Altunpolat
Kürt fobisinden kurtulmak,
dayanışmayı inşa etmek

Rober Koptaş
Milliyetçilik kötüdür,
tamam ama...
Neteweperestî xerab e,
temam lê...

Kürşad Kahramanoğlu
Bir ayrımcılık türü olarak
ırkçılık

ırkçılık-milliyetçilik

Emine Özkaya
Milliyetçilik, cinsiyet ve ırk
Neteweperestî: cinsiyet û nijad

Ayşe Düzkan
Aynı bayrak altında aşkımız
bir yalandı
Evîna me ya di bin alekî
de derew bû

Hevjin LGBT adına Derginin sahibi
Fettah Çiçek

Genel Yayın Müdürü
Ömer Sezer

Danışma Kurulu
Kaya Fırat, Diren Özkan, Ezra Yıldırım,
Harika Peker, Mekiye Ormancı,
Melike Coşkun, Mij Ba, Naşide Bulutekin,
Nebahat Akkoç, Özlem Örcen

Yayın Kurulu
Ali Erol, Asu Amed, Barış Sulu, Bawer Çakır,
Elif Ceylan Özsoy, Gülçin Özbey, Heval Azad,
Hülya Sur, Remzi Altınpolat, Salih Canova,
Serap Akçura, Umut Güner

Derginin Editörü
Kaya Fırat

Redaktör
Ezra Yıldırım

Kapak
Serap Akçura

Fotoğraflar
Hakan Aydoğan

Hukuk Danışmanı
Av. Fırat Söyle
Av. Elif Ceylan Özsoy

Katkıda Bulunanlar
Didem Danış, Bawer Çakır,
Esmeray, Kürşad Kahramanoğlu
Güniz Öz, Feride Gün, Arin Şah,
Serhad Solin, Murat Özpamuk

Yönetim Yeri
Diyarbakır

Basım Tarihi
Ağustos 2010

Tasarım / Dizayn
Nejat Ünlü

Baskı
Sena Ofset Matbaa

Yayın Türü
Yerel süreli (2 aylık)

İletişim
dergi@hevjin.org

Adres
Lise 4. Sok. Mustafalar1 Apt. Kat:4 Daire:18
Yenişehir / Diyarbakır

Fanzinde yer alan yazı ve görsel çalışmalarından yazarları ve sanatçıları sorumlu olup bu çalışmalar hevjin fanzinin görüşlerini yansıtmaz.

içindekiler

**Milliyetçilik:
Cinsiyet Ve Irk**

Emine Özkaya

4

**Aynı bayrak altında
aşkımız bir yalandı**

Ayşe Düzkan

11

**LGBTT
Gündem**

14

**“Eşcinseller,
Kentlerin
Tutsaklarıdır!”**

17

18 Kürtçe Bölüm

**Kürt Fobisinden
Kurtulmak,
Dayanışmayı
İnşa Etmek**

2 *Remzi Altınpolat*

**Milliyetçilik
Kötüdür, Tamam
Ama...**

9 *Rober Koptaş*

13 **Bir ayrımcılık türü
olarak ırkçılık**
Kürşat Kahramanoğlu

Editörden...

İrkçılık ve milliyetçilik bir kitle orgazmı çeşidi olarak derinlerde göllenen bir tarihsizlik ve talihsizliğin sözde telafisini taşır. Eril özlemlerin paranoyası; zihni çevreleyen sayısız uyarana karşı hastalıklı bir çoğunluk tarifidir. Onun emanetçiliği ve benzerler arasında kurduğu irrasyonel bağ ötekine potansiyel bir düşmanlığı barındırır içinde.

Tarih bu potansiyelin, iktisadi süreçlerin itkisiyle insanın kanını donduran soykırımlara, hak ihlallerine ve ayrımcılıklara dönüşebileceğini gösterdi/gösteriyor.

Yirmi birinci yüz yılda da ırkçılık ve milliyetçilik bir utanç kaynağı olmaya devam ediyor.

Türkiye gibi vatandaşlığı, Müslüman, Sünni, Kemalist, erkek, heteroseksüel başat kimliği üzerinden çok içeride özetlemiş* bir ülkede ırkçı pratikler yasal sansürün gölgesinde zehirli bir sarmaşık gibi sivil hedefleri kuşatıyor ve karşı milliyetçiliklerin postulatı haline geliyor.

Milliliğin en tehlikeli tarafı aslında bu kuşatmanın sınıfsal, kültürel ya da başka türden bir çerçevesinin net olarak çizilememesi.

Bu sayıda dert edindiğimiz şey öznesinin sosyolojik gerçekliğiyle arasına mesafe koyan milliyetçiliğin tam da bir ayrımcılık hiyerarşisinde kendini yeniden düzenlenmesi.

İşin en üzücü tarafı toplumun ezici çoğunluğunun ve resmi ideolojinin sistemli ayrımcılığına uğrayan LGBT bireylerinin zaman zaman bu ayrımcılığa katılması.

Kürt LGBT bireyleri olarak bu ruh halinden kurtulmanın ve başka türden düşlere* ihtiyaç duymayacağımız bir içtenlikte ırkçılığa ve milliyetçiliğe karşı daha ciddi ortak tavırlar almanın zamanı geldiğine inanıyoruz.

Türk ve Kürt milliyetçiliği dahil tüm ırkçı ve milliyetçi tutumların canımızı sıkan ortak bir dili var:

Cinsiyetçi, homofobik ve transfobik...

Fırat Kaya

*Mallarme

*Pratibha Parmar

Kürt Fobisinden Kurtulmak, Dayanışmayı İnşa Etmek

Remzi Altınpolat

LGBT'ler ve Kürtler, hâkim kimlik dışındaki her türlü kimliğin inkârı ve bastırılması üzerine kurulu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin iki ötekisini oluşturmaktadır. Devletin makbul vatandaş yaratma projesi, ulusal düzlemde Türk etnik kimliğini başat kılarken cinsel düzlemde eril heteroseksüelliği ön plana çıkarmıştır. LGBT'lere ve Kürtlere yönelik politikalar farklı tahakküm biçimlerini imlese de bu iki ötekilik kategorisinin kesişiminde yer alan Kürt LGBT'ler söz konusu kategorilerin birbiriyle ilişkiselliği içerisinde ele alınmasını zorunlu kılar.

1980'li yılların başında **Audre Lorde**, **Bell Hooks** gibi Amerikalı Siyah Feministler beyaz kadınların "tüm kızkardeşler" varsayımına dayanan kadınların ortak ezilmişliği söylemini, farklı kadınların deneyimlerini hesaba katmadığı gerekçesiyle eleştiriye tabi tutmuşlardır. **Hazel V. Carby**, ne tek başına ırksal ne tek başına cinsel baskının olduğunu, siyah kadınlar

için ırksal ve cinsel baskının eş zamanlı yaşandığını, siyah erkeklerle ırkçılığa karşı birlikte savaşırken aynı zamanda ona karşı cinsiyetçilik mücadelesi yürütüldüğünün altını çizmiştir.¹ Bu analizi Türkiye'ye taşıyacak olursak,

Türkiye'de Türk ve Kürt LGBT'ler arasında cinsel kimlik dolayısıyla müşterek ezilme / ötekileşme / dışlanma / dışarıda bırakılma pratikleri yaşanmakla birlikte; Kürt LGBT'ler aynı zamanda etnik/ulusal temelli tahakküme maruz kalmaktadır. Kürt LGBT'ler bir yandan devletin Kürt halkına yönelik zulüm politikalarıyla, bir yandan da Kürt toplumu içerisindeki geleneksel kodlarla, homofobi ve transfobiyle mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Diğer taraftan yıllar süren ve fakat başarısızlığa uğrayan inkâr, asimilasyon ve yok sayma politikalarının ardından devletin bu sefer de başta medya olmak üzere bütün ideolojik aygıtları seferber ederek toplumsal zeminini yaratmaya çalıştığı Kürt fobisi, Türk LGBT'ler cenahında makes bulmaktadır.

Ayrımcılığa uğrayan bir kesim olarak Türk LGBT'ler bir başka kesimin- Kürt halkının ve dolayısıyla Kürt LGBT'lerin yaşadığı ayrımcılık karşısında suskun kalmakta yahut zimni ya da sarıh destek verebilmektedir. Bu anlamda heteroseksist tahakküme maruz kalma anlamında yaşanan ortak tecrübe LGBT'leri Kürt fobisinden / Kürt düşmanlığından münezzeh kılmamaktadır.

Türk LGBT'ler derken bunun homojen bir kategori olmadığını vurgulamanın, özellikle LGBT hareketini ayrı tutan bir değerlendirme yapmanın özgüllükleri görmek açısından yararlı olacağı kanaatindeyim. Dünya sathında LGBT hareketinin tarihine bakıldığında hareketin, cinsel kimlikleri ve bu arada LGBT kimliğini toplumsal düzenleme biçimi olarak sorgulayan ve eşcinselliğin yapı bozumunu öne süren *Queer* bir kenara konulacak olursa kapitalizme, patriarkaya ve şiddete karşı anti-militarist, ekolojist, feminist vb. toplumsal hareketlerle etkileşim içerisinde bulunan, buradan söz ve eylemlik üretilmesinde ısrarcı olan yapılarla cinsel cemaatlerin kendi aralarındaki dayanışma dışında herhangi bir konuda harekete geçmelerini LGBT politikası dışında algılayan çizgi arasında bölündüğü görülmektedir.² Türkiye LGBT hareketinin, içerisinde ikinci çizgiden özneleri de barındırmakla birlikte asıl olarak birinci eğilime meyal olması, Kürt halkının özgürlük ve eşitliğe dair taleplerinin yanında yer almasını sağlamıştır. Buna mukabil Kürt halkının parlamentodaki temsilcisi olan DTP (Demokratik Toplum Partisi), DTP'nin kapatılmasından sonra ise BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) LGBT'lere yönelik ayrımcılıkla mücadele konusunda çaba göstermeye başlamıştır. Ancak Türkiye LGBT hareketi ile Kürt Özgürlük Hareketi arasında, her iki taraftaki yapısal sorunların mevcudiyeti dolayısıyla muhalif platformda güçlü bağlar kurulduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

Amin Maalouf ötekilerin farklılıklarına tahammül gösteremeyen, onların kendi ayna imgesi olmasını isteyen ve ötekiyle birlikte yaşamayı ancak kendisi gibi olması kayd-u şartına bağlayan kimliklerin "ölümcül kimlikler" olduğunu söyler.³ **Cem Kaptanoğlu** ise, kendinde ötekini, ötekinde kendini görebilen "melez kimliklerin" ölümcül kimliklerin tam karşıtı olduğuna vurgu yapmakta; bunun yolunun farklı toplulukları yapay olarak kesen ortak demokratik talepler ve bunlara eşlik eden ortak duygulanımlardan geçtiğini; eşitlik, özgürlük, adalet, insan hakları gibi evrensel değerlerle tikel kimliklerin melezlenmesi gerektiğini belirtmektedir.⁴

Kaptanoğlu'nun sözünü ettiği melezlenme / hibridleşme için **Judith Butler**'ın "*Queer Yoldaşlığı*" kavramına başvurmanın önemli bir imkân sunduğunu düşünüyorum. Geçtiğimiz Mayıs ayında 5. Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma kapsamında Türkiye'ye gelen Queer teorinin önde gelen isimlerinden **Butler**'ın önermiş olduğu "*Queer Yoldaşlığı*", cinsel özgürlüğün ırkçılık, milliyetçilik ve militarizm karşıtlığı ile birlikte düşünülmesini; Queer / LGBT aktivistlerin toplumsal cinsiyet asimetrisine dayalı hegemonik ilişkileri besleyen diğer hegemonya ve şiddet biçimlerine karşı da konumlanmaları gerektiğini vurgulayan bir çerçeve çizer.⁵ Bu bağlamda **Butler**, sistemin ezdiği/ötekileştirdiği/dışladığı tüm toplumsal kesimler arasında farklı görünüm altında ama esasında birbirine benzeyen baskı, şiddet ve ayrımcılık pratiklerine maruz kalmaları dolayısıyla koalisyonlar kurulması gerektiği fikrini ileri sürmektedir.⁶ Nitekim LGBT'lerin Güney Afrika Cumhuriyeti'nde apartheid (ırk ayrımı) rejimine karşı ANC (African National Congress/ Afrika Ulusal Kongresi) ile, Ekvador'da Yerli hakları hareketiyle, Brezilya'da Feminist ve Siyah hareketleriyle ördükleri ortak mücadele hatları⁷ ırk ve cinsiyet temelinde tam da Butler'ın kurguladığı türden bir Queer yoldaşlığına işaret etmektedir. Türkiye'de ise LGBT hareketi ile Kürt hareketi arasında bu tarz bir kombinasyonun köşe taşlarını oluşturacak olan Kürt LGBT'lerdir.

¹ Ayşe SEVİM, **Feminizm**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2005.

² Francis Mark MONDİMÖRE, **Eşcinselliğin Doğal Tarihi**, çev: Berna Kılınçer, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999.

³ Amin MAALOUF, **Ölümcül Kimlikler**, çev: Aysel Bora, Yapı Kredi Yayınları, 29. Baskı, İstanbul, 2009

⁴ Cem KAPTANOĞLU, "Ölümcül Kimlikler Üzerine Beş Mektup", **Akil Defteri**, Sayı:3 (Sonbahar 2010).

⁵ Judith BUTLER, "*Queer Yoldaşlığı ve Savaş Karşıtı Siyaset*", **Homofobi Kimin Meselesi?: Anti-Homofobi Kitabı 2 (Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma)**, Kaos GL Yayınları, (haz.) Ali Erol & Nevin Öztop, Ankara, 2010.

⁶ Emek ÇAYLI, "Butler Konferansı'ndan Notlar, İzlenimler"; Hülya DURUDOĞAN, "*Judith Butler ve Queer Yoldaşlığı*", **a.g.e.**

⁷ Vanessa BAIRD, **Cinsel Çeşitlilik: Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller**, çev: Hayrullah Doğan, Metis Yayınları, İstanbul, 2004.

Milliyetçilik: Cinsiyet Ve Irk

Emine Özkaya

**“They cannot represent themselves;
they must be represented.”**

**(Karl Marx, The Eighteenth Brumaire
of Louis Bonaparte)**

Milliyetçilik üzerine sayısız incelemenin çoğu, onun siyasi ve ideolojik yönü üzerine yoğunlaşmıştır. Bu yaklaşımda, erkek bakış açısının toplumsal cinsiyete gereken önemi vermeyişinin de payı olsa gerek.

Ben bu yazıda daha çok, biyolojik, sosyo-tarihsel ve kültürel gelişmelere, buna bağlı olarak milliyetçiliğin ırkçı ve cinsiyetçi, yani toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan yönüne vurgu yapmak istiyorum. Bu vurguyu yaparken, ağırlıklı olarak ulus ve ulusun inşası süreçlerinde kadınların toplumsal cinsiyeti üzerine inşa edilen siyasetlere yer vereceğim. Bu yaklaşımımın nedeni, bir kadın olarak yaşadığım ve algıladığım, okuduğum bilgi ve deneyimler sonucunda milliyetçi taşkınlığın ve genel olarak militarizmin, ağırlıklı olarak erkeklerin deneyim ve ustalığı alanına girdiğini düşünüyorum olmamdır. Cynthia H. Enleo'nun sözleriyle özetlersek: “Milliyetçilik tipik olarak erkekleştirilmiş hafızadan, umutlardan doğmuştur.”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yaşanan tarihi dönemin sosyo-ekonomik, siyasi ve etnik yapısından ayrı düşünülemez. Örneğin, bugünün Britanya'sında, tek bir kadınlık durumundan söz edebilir miyiz? Konuya daha sonra da değineceğim gibi, siyah kadınlara biçilen kadınlık durumuyla, beyaz kadınlarınki farklıdır.

18 ve 19. yüzyıl sömürgeci Avrupa tarihi, hemen hemen her alanda kadınlara uygulanan ayrımcı ve cinsiyetçi siyaset ve anlayışların hakim olduğu bir dönemi kapsar. Kadınların, cins olarak, ekonomik, sosyal ve politik alandan, esas olarak toplumsal alandan dışlandık-

ları bir dönemdir bu.

O günkü orta-sınıf, beyaz heteroseksüel, maskülen erkek kimliği sömürgeci Batı'yı temsil ederken, edilgen, ikincil, feminen kadın kimliği de Doğu'yu temsil eder. Bu perspektiften baktığımızda feminen ve maskülen kadın ve erkek normlarının daha iyi anlaşılacağı kanısındayım. Bir başka deyişle, toplumsal egemenlik ilişkilerine göre belirlenen toplumsal cinsiyetin oluşturulması sürecinde, sömürgelerde uygulanan ırkçı politikalarla, içte kadınlara uygulanan cinsiyetçi, sosyo-politik, ekonomik ve biyolojik ayrımcılığın arasında derin bir bağ vardır.

19. yüzyılın cinsiyetçi erkek anlayışına göre, kadınlar fiziksel ve ruhsal olarak zayıf ve kırılığandır. Dolayısıyla, erkeklere ait alanlardan uzak kalmalı, geleceğin nesillerini yetiştirmeli ve ulusun, ailenin onurunu temsil etmelidir. Oysa o günün Britanya'sında, işçi sınıfından kadınların yaşadığı gerçeklik, orta sınıf kadınlara biçilen rolden çok farklıdır. On binlerce işçi kadın ev içi hizmet sektöründe ağır koşullarda çalışmaktadır.

Kadınlar doğaları gereği “zayıf, duygusal, irrasyonel” oldukları için, politika ve eğitim de dahil, akıl, irade gücü ve yetenek gerektiren kamusal yaşamdan genelde dışlanmışlardır. Ayrıca, maddi ve manevi güç gerektiren bu tür alanlarda kadınlar erkeklerle boy ölçüşmeye kalktıkları takdirde, “kadınlık cazibelerinin” yok olacağı endişesi de vardır bu cinsiyetçi zihniyetin arkasında. “Bilimsel” verilerle de desteklenir bu yaratılan pasif kadınlık durumu.

Sanayi devrimi ve onun getirdiği sosyal, ekonomik gelişmeler sonucunda, erkeklerle aynı iş kollarında daha az ücretle çalışan kadınlar aynı sendikal haklardan ve eğitim olanaklarından yararlanmak isteyince, karşılarında hep,

sistemin cinsiyetçi ideolojisiyle beslenen ayırıcı anlayışları bulmuşlardır. Kadınların hak talepleri üzerine yürütülen tartışmalar sırasında, birçok ünlü yazar, sendikacı, düşünür, kadınlar aleyhinde tavır koymuştur. Bugünkü Labour Party-İşçi Partisi'nin esinlendiği, düşünür, yazar, eleştirmen, Oxfordlı J. Ruskin, "yasa yapıcısı" olarak erkeklerin, kadınları, günah ve tehlikelerden koruduklarını iddia etmiştir. Ruskin, edebiyat, tarih, sosyoloji ve mimari konularında ne kadar derinse, o günkü beyaz-Viktoryan İngiltere'sinin, ırkçı, cinsiyetçi ve sömürgeci siyasi ve kültürel anlayışları çerçevesinde de o kadar sığırdır.

O dönemin Britanya İmparatorluğu'nun sömürgeci ve ırkçı politikalarıyla, içerde, kadınlara uygulanan, cinsiyetçi politikalar arasındaki paralellige gelince.

Korumacılık ve "esirgeme" adı altında uygulanan bu politika ve anlayışların arkasında, kadınları ve kolonileri sömürme ve idare etme, yani hakimiyet düşüncesi yatmaktadır. Batılı beyaz erkek, kadınlar konusunda olduğu gibi, sömürgeler konusunda da benzeri söylemleri ileri sürmüştür. Afrikalılar, Malezyalılar, Hintliler vb. doğaları gereği, akıl ve bilgi gerektirecek işleri yapacak kapasitede değildir. Yaratıcı duyu ve yetenekleri gelişmemiştir. Siyaset biliminden anlamazlar. Medeniyete ulaşmaları için, Batılı adamın "kurtarıcılığına" ve 'koruyuculuğuna' muhtaçtırlar.

Aynı dönemde, Fransız yazar ve politikacı, Alphonse de Martine, Osmanlı topraklarını ziyaretinden sonra, şöyle yazmıştır: "Başbozuk milletler topluluğu... Yönetici, yasa, güvenlik yok... Batının işgalini bekliyor sabırsızlıkla sığınmak için..." Bu mantığa göre, bir tarafta rasyonel ve maskülen olanı temsil eden Batı, diğer tarafta ise, irrasyonel, feminen, ikincil olan Kuzey Afrikalılar, Orta Doğulular ve kadınlardan oluşan ve "kurtarılmayı" bekleyen "ötekiler" dünyası vardır.

Batılı emperyalist sömürge kültüründe (bu kültürün yaratıcılarının hemen hemen hepsi erkektir) ressam, yazar ve gezginlerin iştahını

kabartan konulardan birisidir ötekilerin cinselliği. Bu "Orient" dünya, genellikle, harem ve gizemli peçeli kadın imgeleriyle karakterize edilir. İrrasyonel ve aşırı duygusal, anlaşılması zor, iletişim kurulamayan bu dünyaya karşı aşağılamanın yanında, gizli bir hayranlık da vardır. Ama bu kadar. Bu gizli hayranlığın ötesinde, içte kadınlara karşı uyguladıkları cinsiyetçi önyargıları, oryantal ötekiler dünyasına da, üstelik bu kez sömürgeci bir horgörüydü de ekleyerek uygularlar. Ötekilerin de toplumsal cinsiyeti, edilgenliği temsil eden kadındır.

Yazılı, sözlü ve görsel sanatların birçoğunda, bu konu sıklıkla işlenmiştir. Flaubert, Kızıl Deniz'de nasıl zevkle yüzdüğünü anlatırken, "...sanki binlerce sütlü memenin üstünde yatıyor gibiydim..." ifadesini kullanır.

Burton'un "Thousand and One Nights" adlı eseri, pornografik imajlarla doludur. 'Oriental', cinsel ihtirası, gizemi ve anlaşılmanmayı simgelediği kadar, öteki olmanın da ifadesidir. O günkü Avrupa kültüründe, şu terimler, belli cinsel çağrışımlar için kullanılır: seraglio figure, Turkish beauties (kadın kalçaları) Asiatic ideas (cinsel ihtiras).

Bu yapıtların çoğu, kulaktan dolma bilgilerle, çeşitli cinsel fanteziler üretir. Örneğin, Ceza-yirli bir dansçı kızın, tüm "Orient" dünyayı sembolize eden erotik bir yıldız olarak işlenmesi gibi. Çoğumuzun malumu olduğu üzere, bu "sanat eseri" tablolarında, yarı çıplak harem kadınları birbirleriyle sarmaş dolaş eğlenirken, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, siyah bir harem ağası onlara gözcülük ederken resmedilir. Kısacası, bu iç gücüklayıcı oryantalizm, sırf cinsel fantezileri beslemek için kullanılmaz, öteki'nin karşısındaki Batılı kimliği (erkek kimliği) oluşturmak, onu sınamak ve pekiştirmek için de kullanılır. Peçenin arkasındaki ne olduğu belirsiz Kuzey Afrikalı, Mısırlı ya da İstanbullu gizemli bir "yaratığı" keşfetmek, ona sahip olmak ihtirasıyla, yeni bir sömürgeyi keşfetmek ve sahip olmak arzusu arasında bir bağlantı olduğu açıktır.

Elbette bugünkü toplum yapısında, kadın ve

erkek kimliklerinin aynı olması beklenemez. Çünkü, her dönemin ve her toplumsal yapının farklı sosyoekonomik ve siyasi koşulları vardır. Kadın ve erkeklik kimlikleri de bu yapının içinde şekillenir.

Ne var ki, sömürgeci, yayılmacı ve militarist anlayışların pek fazla değişmediğini, hatta yüz yıl arayla da olsa benzeri siyasetleri uyguladığını söyleyebiliriz. Son Afganistan ve Irak işgallerinde eski milliyetçi ve ırkçı politikaların tekrarlandığına tanık olduk. Afganlı ve Iraklı ötekilere “demokrasi” ve “refah” taşıyan ve Afganlı kadınları dini bağnazlığın elinden kurtarıp özgürleştirdiğini iddia eden aynı saldırgan, milliyetçi, cinsiyetçi anlayış değil midir?.. “Kurtarıcı” erkek, sonunda “kurtardığı” kadının sahibi olur. Umberto Eco, ilk Körfez Savaşını, erekte olmuş bir penisle tasvir ederken aynı gerçeği ironik bir şekilde vurgulamıştı.

Milliyetçi ideoloji, kadınları, ulusun oluşum ve gelişim süreçlerinde kullandığı gibi, toplumun militarizasyon sürecinde de kullanır. Hepimizin sıklıkla işittiği, günlük hayatımızda öylesine kullandığımız terimlerdir anavatan, toprak ana ve yavru vatan. Namusunun ve şerefının korunması gereklidir anavatanın! Tıpkı kadın gibi.

Bu anavatanı koruyacak olanlar da, esasen ulusu temsil eden erkek milletidir. Erkek, vatani savunan askerle özdeştir. Paul Theroux bu durumu şöyle ifade ediyor: “Erkek gibi davran” ifadesi bana bir küfür gibi geliyor. Bu ifade, ‘aptal ol, duygusuz ol, itaatkâr ol, asker ol ve düşünme!’ anlamına geliyor.”

Şaşırtıcıdır ki, bunca kutsanan anavatan, yeri geldiğinde yerle bir edilir. Vatani korumak ve parçalamamak adına Kürt köyleri yakılıp viran edilebilir. Aynı, namus cinayetlerine kurban edilen kadınlar gibi, “uğruna feda olunan” topraklar insansızlaştırılır, yaşama alanı olmaktan çıkarılır. Ağızlarını açtıklarında vatanseverlikten dem vuranların sıkıya düştüklerinde yaptıkları ilk şey, istilacı ile işbirliği

yapmak ya da ülkenin kapılarını istilacıya açmaktır. Aynı, namustan fazla söz edenlerin sıkıştıklarında karılarını sokağa attıkları gibi. Orduların gerçek görevi, vatani savunmak değil, içerde halkları bastırmaktır. Tarihte yabancı istilasına karşı direnen ordu örneği çok azdır. Hitler, Fransa başta olmak üzere Avrupa ordularını birer ikişer günde bertaraf etmiştir.

Diğer yandan, ulusal kurtuluş hareketleri de, kadınların geniş katılımına ihtiyaç duyduğu için bir yandan kadını yüceltirken, bir yandan da onlara erkek imajı kazandırmaya özen gösterir.

Cezayir, Sri Lanka ve PKK de dahil, ulusal hareketlerin içinde, cephede ve cephe gerisinde yer alan çok sayıda kadın vardır. Bu kadınlar, ellerindeki silahla ve aldıkları “sorumluluklarla” erkeklerden farksız bir biçimde tasvir edilirler.

Yine de kadınların toplum içinde inisiyatif almalarını sağlayan bir yanı vardır ulusal mücadelelerin. Oy hakkı elde etmek, eğitim ve çalışma hayatı ve siyasette bir ölçüde yer almak. Örneğin İngiltere’de kadınların oy hakkını elde etmeleri ancak 1. Dünya Savaşı sonunda, erkeklerden çok sonra olmuştur. Yakın geçmişte uluslaşan ülkelerde kadınlar erkeklerle aynı zamanda oy hakkını elde etmiştir. Bu, onlara eşit vatandaş haklarını kazandırmaya da, objektif durum budur. Ne var ki, ulusal mücadelede erkeklerle belli ölçüde inisiyatif ve özgürlük kazanan kadının doğurganlığı kısa sürede yeniden ön plana çıkartılır.

Musa Anter, Kürt kadını şöyle tanımlar: “Kürt kadını kocasının karısı, çocuklarının annesi ve de toplumdaki ekonomik ilişkilerin canlı bir ortakçısıdır (...) Kürt kadınına kaç çocuğun var diye sorulduğunda, sayının 5-6’dan aşağı olması, şerefli bir kadın için aşağılayıcı bir durumdur.”

Kadınların cinselliği üzerinden yapılan “milli

tasarruflar”, sadece savaş ve toplumun militarizasyonu dönemlerini kapsamıyor. Aşağıda göreceğimiz gibi, nüfus ve aile planlaması adı altında sınıfsal bir boyutu da içinde barındırıyor.

1990’ların sonunda, Brezilya’da, gecekondular mahallelerinde, kadınların rahmi zorla alınarak kısırlaştırma yoluna gidilmiştir. Bu proje, Dünya Bankası fonlarıyla desteklenmiştir. Kısırlaştırılan birçok kadına, rahimleri alınacağı ve ömür boyu çocuk doğuramayacakları söylenmemiştir. Birçok kadın bu operasyonlar sırasında sakatlanmıştır. Kadınların kısırlaştırılmasına harcanacak fonlar, pekâlâ o gecekondular mahallelerinin su, elektrik, yol gibi temel ihtiyaçlarına, yoksul halkın yaşam standartlarının yükseltilmesine harcanabilirdi. Oysa Brezilya Devleti, yoksulluğu yok etmek yerine, kadınların doğurganlığını yok etme yoluna gitmiştir.

1990’lı yıllarda, Britanya’da, depo provera, artık sağlığa zararlı olduğu bilinmesine rağmen, bir doğum kontrol metodu olarak siyah ve göçmen kadınlara verilmekteydi. İsrail, Filistinli kadınlar üzerinde kısırlaştırma politikasını halen sürdürmektedir. Amerika da dahil yirmi dört devlet, 1910-1930 yılları arasında kısırlaştırma yasası çıkartmıştır. Amerika’da, göçmenleri hedef alan öjenik hareketin çıkışı, İngiltere ile aynı döneme rastlar. Sosyal Darwinizmden güç alır öjenik hareket. Daha sonra Nazi Almanyası yaygın bir şekilde uygular benzeri bir ırkçılığı. Nazilerin pratiğinde de görüldüğü gibi, öjenik hareketin çıkış nedeni, devletin ırkçı ve cinsiyetçi uygulamaları ile

ulus, devlet, milliyetçilik arasında hep bir ilişki vardır.

Devletlerin kadınların bedeni üzerinden geliştirdikleri nüfus planlama politikalarının bir yanı kısırlaştırmaysa, diğer yanı da doğurganlığın körüklenmesidir. Kadınların doğurganlığı, milliyetçi ideolojiler tarafından hep yüceltilir. “Cennet anaların ayağı altındadır” deyişle anneliği yücelten anlayış, bir başka yerde, “kadının karnından sıpası, sırtından sopası eksik olmamalı” diyerek erkek şovenizmini dışa vurur.

Atatürk, Cumhuriyet Türkiye’sinin aile yapısını şekillendirirken, “Türk kadınının en büyük görevi analıktır” derken, devletin en küçük birimi olarak düşündüğü aile ve ailedeki kadının rolüne vurgu yapma gereği duymuştur. Ailenin istikrarsızlığı, altüst oluşu, toplumun istikrarsızlığından bağımsız düşünülemez. Ailenin, kültürel ve ahlâki şekillenmesi, korunması, kısacası gardiyanlığı kadınlara sunulan en büyük görevdir. Bu, savaş-barış zamanlarının değişmez politikasıdır.

Ne yazık ki, belli zamanlarda “vatanın analarının” da bu milliyetçi taşkınlığın içinde yer aldığı görülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında, Britanya’da oy hakkı için mücadele eden kadınlar, askerliğe gitmeyi reddeden erkeklere “korkaklığın” simgesi olarak beyaz tüy dağıtmakla, daha o zamandan yükselen milliyetçi isterinin ve savaşçı faşizmin habercisi olmuşlardır. Hitler, Goebbels’in karısı ve çocuklarını, örnek Alman ailesi olarak boşuna lanse etmemiştir. Naziler, Almanya’daki kadınların büyük çoğunluğunun desteğini almışlardır. Öyle ki, bir kesim Alman feministi dahi bu isteriyeye göğüs gerememiştir. Keza İtalya’da, birçok kadın, Mussolini’ye alians ve bilezikleriyle birlikte oğullarını da sunmuşlardır. Diğer ideolojilerde olduğu gibi, faşizmde de vatan imajı ile ana imajı kaynaştırılmıştır. Nasıl ananın namusu ve şerefi kut-

salsa, anayla özdeşleşen vatanın korunması da kutsaldır. Benzer bir şekilde, Stalin de, “sosyalist” vatan savunmasında aynı özdeşliği kurmuş, analığı ve aileyi yüceltmıştır. Üstelik Stalin’de analık, hem vatani, vatani savunacak askeri üretecek doğurgan kaynağı, hem de yüksek üretimi temsil eder.

Vatan, millet ve aile, her ulusun temel direkleridir. Bu nedenle, milliyetçilerin ve politikacıların vazgeçilmez propaganda alanlarıdır.

Aile ideolojisini yalnızca faşist devletler değil, (Nazi Almanyası örneğinde olduğu gibi: kadın-çocuk- mutfak üçlüsü) tüm ulusal devletler aile vatan kavramına özel bir önem atfetmişlerdir. Bugünün ister “gelişmiş” kapitalist olsun, ister kendisine sosyalist desin tüm ülkeleri çekirdek aileyi örnek ve evrensel olarak kabul eder.

Gerçekten böyle midir durum? Aile de toplumlar gibi değişkendir. Resmi, çekirdek ailenin dışında var olan aile örnekleri görmezden gelinir. Evli olmayan anne örneğinde olduğu gibi. Oysa lezbiyen-gey çiftlerden oluşan aileler, bekâr baba ve çocuklardan oluşan aileler, arkadaşlardan oluşan aileler, tek tek bireylerden oluşan aileler, yaşlılardan oluşan aileler, çocuklu, çocuksuz birçok aile örneği vardır gerçek toplumda.

Sonuç olarak, aile evrensel olmadığı gibi, annelik de evrensel bir ideolojiyle tanımlanamaz. Annelik, kadının herhangi kimliğinden birisidir. Kurumsal anneliği kutsayan sistem, ne yazık ki, onu ödüllendirmez. Dünyanın birçok yerinde evli olmayan anneler, hâlâ gelir dağılımının en alt kesiminde yer aldıkları gibi, siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlarda da temsil düzeyleri düşüktür.

Devlet, o kadar göklere çıkardığı anneliği ve onun getirdiği maddi-manevi sorumluluğu ailelerin sırtına yıkarak kendini kurtarmaya çalışır. Öte yandan, rekabetçi-acımasız dış dünyanın karşısında, aile sığınılacak, “sıcak” bir yuvadır. Özellikle göçmen ve siyah kadınlar için. Irkçı ve milliyetçi baskı karşısında ister istemez aileye sığınılır. Zorba bir devlete karşı Filistinlilerin aileyi savunmaları ve kadınları

çocuk doğurmaya teşvik etmeleri de bu noktadan bakıldığında anlaşılır bir şey olmalı.

Yakın geçmişte, İngiltere’de yaşayan Kosovalı kadınların yaşamlarını içten gözlemlene olanağım oldu. Çoğu bekâr kadınlardı ve erkek arkadaş bulmakta sıkıntı çekiyorlardı. Çünkü, içinde yaşadıkları gettonun dışından bir “yabancıyla” birlikte olmaları hoş karşılanmadığı gibi, dışlanmalarına da neden olabiliyordu. Oysa Kosovalı erkekler için aynı kural söz konusu bile değildi. Kadınlar, bu dışlanmayı göze alamadıklarından, “evde kalmış” kız sayısı çoktu o günlerde bu toplumun içinde. Kısacası, kadınların cinselliklerinin üzerindeki baskı yöntemleri değişse de, baskıyı yapanlar değişmiyor. O günlerde ulusal bağımsızlık mücadelesi veren Kosovalı vatansever erkekler, kendi kadınlarının bedenlerini de “yabancıardan korumaya” çalışıyor olmalıydılar.

Oysa korunulması gereken tek şey vardı, o da bizzat koruyucunun kendisiydi. Aynı, belli topraklar üzerinde yaşayan insanların kendilerini öncelikle vatanseverlerden korumaları gerektiği gibi.

KAYNAKÇA

Ayşe Gül Altınay, (der) *Vatan Millet Kadın, İstanbul, İletişim, 2000.*

Cynthia H. Enloe, *Ethnic Conflict and Political Development, 1986: Does Khaki Become You? The Militarization of Women's Lives, London, Pandora Press, 1988.*

Dorothy Thomson, *Class, Gender and Nation, London, Verso, 1993.*

John Freely, *Inside the Seraglio, Penguin Books, 2000.*

Mary Davis, *Sylvia Pankhurst: Radikal Politik Mücadelede Geçmiş Bir Hayat, çev, Emine Özkaya, Versus, 2006.*

Susan Mendus & Jane Rendall, (der) *Sexuality & Subordination, London, Routledge, 1989.*

Yiorgos Kalogeras & Domna Pastourmatzi, (der) *Nationalizm & Sexuality: Crises of Identity, Thessaloniki, Aristotle University, 1996.*

Milliyetçilik Kötüdür, Tamam Ama...

*Rober Koptaş**

Milliyetçiliğin insanları nasıl ayırdığı, nasıl tasnif edip etiketlediği, dünyayı anlama çabasının nasıl kaba bir dost-düşman ayırımına indirildiği ve sair zararları üzerine duymadığımız söz, söylenmemiş fikir kalmadı muhtemelen. Milliyetçiliğin bir tür hastalık olduğunu ve insanlığın yararına olmadığını, hatta ve hatta sonumuzu getirebilecek bir lanet olduğunu biliyoruz (Milliyetçi olmayan bir 'biz'den söz ediyorum elbette).

Biliyoruz... Milliyetçilik ayırır, tasnif eder. Türk der mesela size; bir anda Gürcü, Laz, Çerkez, Arap, Kürt kimliğinizin üstü çizilir. Diliniz yasaklanır, kültürünüz eve hapsolür, zamanla unutulur. Gelenekleriniz sokaktan, hayattan, çarşı pazardan çekilir. Türk der mesela size. İster ki dininizi onun belirlediği şekilde yaşayın. Kimi zaman Alevi olduğunuz için, kimi zaman Sünni olduğunuz için, onun size biçtiği dona sığmaz, ayazda kalırsınız.

Size Türk der mesela. Kendinizi bir anda öteki olarak bulursunuz. Hıristiyan, Ermeni, Rum, Yahudi'sinizdir. Ne yaparsanız yapın, ne olursanız olun, karşı kampta yer alırsınız; size güvenilmez. Milliyetçinin 'öteki'ye, 'öteki'lere ihtiyacı vardır çünkü. Ondan sonra bütün ömrünüz dört kulaklı ve kuyruklu bir yaratık olmadığımızı ispat etmeye çalışmakla geçer.

Milliyetçilik öldürür. 20 yaşındaki çocuklara öldürmeyi öğretir. Hipokrat yemini etmiş doktorlar, Kürt olduğu için bir hastaya bakmayı reddedebilir. Kimin yasını tutacağımızı bile milliyetçilik belirler. Şehit askerin en sevdiği yemeği, nişanlısının adını, askerliğinin bitimine kaç gün kaldığını öğreniriz gazetelerden, ama "ölü ele geçirilen teröristin" ne adını biliriz ne yaşını. Onun anası, babası, kardeşi hiç olmamıştır; o yaşamamıştır, 'yokinsan'dır.

Milliyetçilik, bir ulus tahayyül eder. Kendisini en güçlü kılacak bütünü yaratmaya koyulur. Onu yaratırken, bütünü bozacağını düşündükleri, "ya sev"ecek, "ya terk edecek"tir! Bu uğurda kimsenin gözünün yaşına bakılmaz.

Mücadele yolları

İşte böyle, milliyetçiliğin ne olduğunu, ne büyük felaketlere sebep olduğunu iyi biliriz. Peki, onun kötü bir şey olduğunu bir tür büyük misali tekrarlayıp durmamız, insanları milliyetçi olmaktan vazgeçirir mi?

İki yüz küsur yıllık bir tarihi olan, bir vakitler kalabalıklara bir ideal ve onunla beraber bir kişilik vermiş, 'tebaa'yı 'vatandaş' haline getirmiş bu ideolojinin yol açtığı korkunç tahribat ortadadır, evet, ama onun geniş kitleler nezdinde gördüğü kabul, milliyetçilikle mücadelenin, çok, ama çok karmaşık, çok çetin bir mesele olduğunu gösterir. Milliyetçilik, hayatımızın çok farklı boyutlarıyla ilişkili olduğu için, onunla baş etmek de topyekûn bir mücadeleyi gerektiriyor. Erkek egemenliğinden militarizme, her tür hiyerarşiden sınıfsal uçurumlara, yoksulluktan işsizliğe pek çok toplumsal olgu, milliyetçilik için verimli birer üreme sahası. Bu nedenle, milliyetçilikle mücadele de, ancak, uzun soluklu, sabırlı ve inatçı bir bakış açısıyla mümkün.

Birkaç nesil sonra alacağı meyveleri hedefleyen bir mücadelenin, misal, öncelikle ders kitaplarından başlaması şart. Oralardaki cinsiyetçi, ayrımcı öğeleri ayıklamadan; misal, Hayat Bilgisi kitaplarındaki, annelere yemek yaptırırken babalara salonda ayaklarını uzatıp gazete okutan çizimleri çöpe yollamadan; tarih kitaplarında savaşın yüceliklerini, milli faziletlerimizi anlatıp durmaktan vazgeçmeden, milliyetçiliğe karşı gerçek bir mücadele verdiğimizizi söyleyebilir miyiz?

Milyonlarca insanın haber kaynağı olan medyanın olaylara yaklaşımında, düşmanlıkları körükleyici unsurların öne çıkmasını engellemeden, bu alanda çalışanların insan haklarını ve demokratik düşünceyi temel alan bir duyarlılığı içselleştirmesini sağlamadan, milliyetçiliğin ortadan kalkması mümkün mü? Etnik kökene, cinsiyete, toplumsal statüye göre tavır belirleyen, suçlu olanı yargısız infazla mahkûm eden bir medya, milliyetçiliği, şiddeti körükleyip nefret duygularının hâkimiyetini sağlamak dışında neye yarar?

Gencecik çocuklara 'savaş sanatı'nı öğretmek kişiliklerini emir komuta zinciri altında öğretmek, onların özgürlüklerini kısıtlayıp kayıtsız şartsız itaat etmeyi kanlarına işleyen orduyu ve askerliği yüce bir değer olarak hayatımızın orta yerine yerleştirmişken, milliyetçiliğin yoluna taş koyabilir miyiz? Günlük hayatımızda, dilimizde var olan, çoğu zaman farkında dahi olmadığımız, ayrımcılıktan, ırkçılıktan, şiddetten beslenen düşünce kırıntılarını, yerleşik kabulleri sorgulamadan, dili-

mizi onlardan temizlemeden, bunu her daim bir iç sorgulama ve idrak meselesi haline getirmeden milliyetçiliğe göğüs gerebilir miyiz?

Son bir şey daha...

'Political correctness', yani siyaseten doğruluk, Batı demokrasilerinde yüzyıllar içinde oluşmuş bir değerler bütünü, günlük siyasal ve toplumsal pratiklere yansımaları için gösterilen çabaya verilen ad. ABD gibi bazı ülkelerde, siyaseten doğruluk kimi zaman, kuru, sıkıcı, renksiz bir doğrucudavutluğu getiriyor akıllara. Ancak, bizimki gibi hızla

değişen, değişirken de ne yöne gittiği üzerine fazla düşünmeyen, çocukluk hastalığından kurtulamayıp sürekli hoyrat savrulmalar yaşayan bir toplumda, siyaseten doğruculuğa gerçekten ihtiyaç var. Milliyetçilikle aşık atabilmenin en önemli anahtarlarından biri, belki de bu siyaseten doğruculuk arayışında yatıyor.

*Agos Gazetesi yazarı

Aynı bayrak altında aşkımız bir yalandı

Ayşe Düzkan

Yirmili yaşlarımda başında, kısa bir süre Avrupa'da yaşadım. Almanya'da ilk birkaç günümüdü, yine Türkiye'den bir erkek arkadaşla havuza yüzmeye gittik. Üstümüzde mayolar, havuzun etrafında dolaşırken herkesin bize baktığını fark ettik ama sebebini anlayamadık. Daha sonra bunu anlattığımız bir arkadaşımız, oradaki Almanların, Türkiyeli bir erkeğin yanında yine Türkiyeli mayolu bir kadınla ayakta ve dolaşıyor olmasını yadırgamış olabileceğini söyledi. İkimiz de çok şaşırдық. Arkadaşım kendini Almanlardan herhangi bir biçimde farklı görse bile bu farklılığın kadınların mayolu dolaşmasıyla ilgisi bulunmuyordu.

Ama bunun fazla bir önemi yoktu. Almanların Türkiyeli erkeklere yakıştırdığı şeylerin arasında bolca biber, soğan, sarımsak yemek, bıyık bırakmak ve 'kadınını' kıskanmak vardı. Havuz başındaki o Almanların şaşkınlığına, *milliyetçi önyargı* dendiğini bilmiyordum o sırada.

Öte yandan, Almanya'ya gidip de bu tür önyargılarla karşılaşmış olan Türkiyelilerin ezici bir çoğunluğu Alman kadınların, "namus" konusunda daha "gevşek" olduğu konusunda hemfikirlerdi. Almanlar arasında ilk cinsel ilişki yaşı konusunda yürütülen tahminler ergenlik yaşının hayli gerisindeydi. Çalıştıkları fabrikadan çıktıktan sonra mahalledeki duvarın üzerine oturup sohbet eden Türkiyeli işçiler, önlerinden geçen kadınların hepsinin kendileri dahil her erkekle her şeyi yapmaya hazır olduğuna inanıyordu. O işçilerin karıları da... Buna da *milliyetçi önyargı* dendiğini bilmiyordum o sırada. Almanlar ev sahibi, Türkiyeliler misafirdi, Almanlar misafirlerini küçümseyordu, misafirler buna karşı kendi küçümsemesini geliştirmişti.

Hepimiz, kendimizi, ailemizi, akrabalarımızı, hemşerilerimizi, milletimizi sevip koruyoruz. Bunların dışında kalan herkes yabancıdır.

Onlara bir sürü tuhaf özellik yakıştırıyor, onlarda bulunan özellikleri garipsiyoruz.

Biz Türkler eskiden Kürtler diye birileri olduğunu bilmezdik. Yok, bu ifade yanlış oldu; böyle birilerinin varlığından yalan yanlış haerdardık da varlıklarını aklımıza getirmezdik. Bu durum onlar silaha sarılınca değişmeye başladı ve o arada bir Kürt prototipi geliştirdik.

Bu nereden icap etti demeyin. Sizden olmayanlar, muğlak bir bütün olarak yer alırlar zihninizde. Kendinizi tanımlamak için onlara, onları tanımlamak içinse o muğlak görüntüye ihtiyacınız vardır. Nasıl ki Almanlar, Türkiyeliler kadınlarını mayoyla gezdirmez diye düşünüyorsa bizim de Kürtlerle ilgili bu türden kanaatlerimiz oluştu. Bunlarda doğruluk payı yok muydu, vardı tabii. Nitekim mayosuyla dolaşan kadınların Türkiyeli olmayacağına inanan pek çok Türkiyeli de vardı. Ve yine pek çok Türkiyeli erkek karısının veya bacısının havuz başında mayoyla salınmasına tahammül edemezdi. Ama genellemelerin doğru olduğu sonucunu vermez bu.

Bizden olmayana yakıştırdığımız olumsuz ve olumlu özellikler vardır. Bu kalemde olmak üzere, Türkler Kürtlere eşcinselliği yakıştırmaz.

"ne alaka" dediniz değil mi? bize göre, eşcinsel erkektir, pasiftir, zariftir. Zarafetse kaba saba bulduğumuz Kürtlere yakıştırmadığımız bir özelliktir. İstanbul, yıllarca güneydoğu'ya giden hetero bir Türk erkeğine, kaldığı oteldeki 'kırık' (İstanbul'da kırığın Diyarbakır'ın kırıklarıyla bir alakası yoktur) oda görevlisinin, battaniye teklif ederek kur yaptığı fıkraya güldü. Anlatanın, "battaniye verem mi?" derken hafifçe kırıtması da adettendi. İlla bir genelleme yapacaksak, Türkler ve Kürtler bir önyargıda birleşmişti: "Kürt'ten ibne çıkmaz!" Kürtler bunu yakıştırmıyordu kendine; Türkler ise Kürtlere, bunu bile yakıştırmıyordu.

Sonra Kürtler batının merkezlerine göçmeye başladı. Halâ esmerlikle, “kara yağız”lıkla özdeşleştiriliyorlardı. Kadınların, ne türden erkeği cazip buldukları üzerine ileri geri konuşması tasvip edilmediğinden Kürt gençlerinin yakışıklılığını takdir etmek, Türk tarafında eşcinsel erkeklere düştü.

Önyargılar bunlarla sınırlı değildi. İki farklı önyargı çarpışıyor, ortaya bir yenisi çıkıyordu. bunlardan biri, partner bulmakta zorlanan eşcinsel erkeklere, partner bulmakta zorlanan hetero erkeklerin yöneleceği idi. Kürt erkeklerin partner bulmakta zorlandıkları varsayımıyla bunu bir araya getirin...

Ötekileştirileni nesneleştirmek de kolaydır. Son yıllarda batı metropollerindeki erkek eşcinsel kültürünün içinde yer alan bir mit Kürt erkek. Erkeklerle birlikte olmaya hazır ama eşcinsel değil, ‘abaza’ olduğundan...

Ama iş burada bitmiyor. metropoldeki muktedir eşcinsel erkek ‘açılırken’ sınıfına sığınmayı tercih etti. ‘marka’, ‘kalite’ gibi kavramlarının egemenliğindeki bir dünyada ‘Kürt’, metropole göçtüğünde mahkum olduğu mekanın adıyla, yani ‘varoş’la özdeşleştirildi. Kendi iradesi olmayan, küçümsenen, zaman zaman da burun kıvrılan bir cinsel nesne.

İsterseniz başa dönelim. Bütün bunların adı ayrımcılık. LGBT bireylerin mağduru olduğu, şikâyet ettiği şey yani.

Burada küçük bir parantez açmama izin verin. Ayrımcılık genel bir kavram ve farklı farklı biçimleri var. Milliyetçilik ve ırkçılık bunlardan ikisi. Türkiye’de ırkçılık, abartılmış milliyetçilik anlamında kullanılıyor. Örneğin ‘bu yapılan milliyetçilik hatta ırkçılık’ deniyor. Ama aslında bu ikisi, zaman zaman iç içe geçse de farklı kavramlar. ırkçılık daha çok biyolojik parametrelere dayanan bir ayrımcılık biçimi. beyazlar ve siyahlar arasında olduğu gibi. Milliyetçilik ise daha çok ulus devletlerin tarihine, kültürel verilere dayanıyor. Örneğin “bizim tarihimiz zaferlerle dolu” gibi fikirler milliyetçilik. (zamanında Osmanlılar Viyana kapılarına dayandığı için kendini, milli geliri kendisinininkinden kat be kat yük-

sek olan Avusturyalılarından üstün ve talihli görmek ise bunun, iyice salakça biçimleri.)

Biraz ırkçılıktan söz etmek istiyorum. Pek çok Avrupalı tarih boyunca, fiziksel özellikleri kendilerine benzemeyen Hintlilerin, Çinlilerin, hele de Afrikalıların kendileriyle aynı türden, yani insan olduğunu algılamakta güçlük çekti. Onların kurduğu ABD’de bugün yaşayanlar arasında bu türden duygular hala var. O yüzden, Afrikalılara, Araplara falan hayvanlarımıza layık görmeyeceğimiz muameleleri layık görebiliyorlar.

Bugün Türkiye’de, Kürtlere karşı milliyetçi ve ırkçı ayrımcılık iç içe geçti. Çok çok eski zamanlarda Kürtlerin kuyruklu olduğuna inananlar varmış. Bunu hatırlayanlar, buna aklı yatanlar, “ama onlar biraz daha kıllı, insanın kuyruk sokumunda halâ bir kıl birikimi...” falan gibi salaklıklarla gerekçelendirenler son zamanlarda, Kürtlerin sesi bastırılmaz hale geldiğinde tekrar zuhur etti. Kürtlerin, Türkiye’nin kalanından daha farklı yemek, temizlik alışkanlıklarına, huy ve adetlere sahip olduğuna inananlar var. (kendilerini Türk sananların ezici çoğunluğunun Türk kökenli olmaması ayrıca eğlenceli!)

İnsan ruhu ve bilinci mantıklı çarpışmalarla ilerlemiyor. Ve bu kadar ezilip küçümsenirken başka birini ezip küçümsemek ferahlatıcı olabiliyor. Kürt olduğu için ayrımcılığa uğrayanlar, “biz gâvur muyuz?” diyebiliyor. “gâvurlar” arasında Kürtlerin medeniyetten uzak olduğuna inananlar çok, hepsi bir arada eşcinselleri küçümsüyor, kadınları insandan sayanı zaten parmakla gösterebiliyor ve sonra ‘niye boğuluyoruz?’ diye düşünüyoruz.

Boğulmaktan kurtulmanın iki yolu var; biri birbirimizin başına basmaktan vazgeçmek, diğeri birbirimize uzanmak. Denize düşüp de yılan sarılır gibi değil, dostun elini tutar gibi...

Bir ayrımcılık türü olarak ırkçılık

*Kürşat Kahramanoğlu
(www.pinkpope.net)*

O akıllıların akıllısı Buda, “Kalama Sutta’sında” şöyle diyor: “Hiçbir şeye, sadece duymuş olduğunuz için inanmayın. Atalarımızın kelamıdır böyle gelmiş, böyle gider diye inanmayın. Hiçbir şeye, sadece herkesin dilinde diye, herkes bunu söylüyor diye inanmayın. Hiçbir şeye, sadece kutsal kitaplarda yazıyor diye inanmayın. Hiçbir şeye, otorite veya yaşlı ve akıllı insanlar söylüyor diye inanmayın. Sadece dikkatlice gözlemleyip, analiz ettikten sonra söylenen mantıklı ve hem bireyin hem de toplumun iyiliğine ise, o zaman inanın. O zaman kabul edin ve o inancınıza göre yaşayın.”

İrkçilik oldukça modern bir olgu olup, çağımızın en büyük ayıbıdır. Bu o kadar büyük bir ayıptır ki, bizzat ırkçıların kendileri bile bir yandan bal gibi ırkçılık yaparken, öteki yandan “ırkçılık” yaftasını kendilerine yakıştıramaz ve yaptıklarının ırkçılık olmadığını iddia etmek için binbir dereden su getirirler.

Yaşadığımız topraklarda bir tane bile “ben ırkçıyım, ne yapalım biz üstünüz, diğerleri bu ayrımı hak ediyorlar” diyen insan bulamazsınız. Halbuki yakın bir geçmişimize şöyle bir göz atalım:

Eylül 2009’da, İstanbul Yabancılar Şube Müdürlüğü’nün Kumkapı’daki misafirhanesi’nde zorla alıkonan 100’den fazla göçmen, yaşam şartlarını protesto etmek için isyan çıkardı.

Aynı günlerde Kırklareli Gaziosmanpaşa Yabancı Kabul ve Barındırma Merkezi’nde, sebep gösterilmeden bir yıldan fazla süredir hapsedilen İranlı göçmenler açlık grevindeydiler. 18 Eylül’de merkezde bir yangın çıkmış, üstüne polis, göçmenlere ölçsüz bir şiddetle saldırmıştı.

Bundan yaklaşık bir yıl önce hiçbir suçları olmadığı halde, aylardır Kumkapı Misafirha-

nesi’nde tutulan, işkence görüp aç bırakılan 786 göçmen ayaklanarak dışarıya, bizlere, seslerini duyurmaya çalışmıştı.

Polonyalı göçmen Dariusz Witek, 18 Eylül 2008’de bu ‘Misafirhane’de şüpheli bir şekilde ölmüştü.

Haziran 2008’de Türkiye’den sığınma talebinde bulunan Pakistanlı, Bangladeşli, İranlı ve Afgan göçmenlerin tutulduğu Kırklareli’ndeki Merkez’de çıkan ayaklanmada, ‘kaza sonucu’ bir göçmen öldürülmüştü.

Ağustos 2007’de sokakta yürürken ‘şüpheli olduğu’ gerekçesiyle polis tarafından gözaltına alınan Nijeryalı Festus Okey, Beyoğlu Asayiş Şube Müdürlüğü’nde bir polis memuru tarafından vurularak öldürülmüştü.

Bunlar sadece bilebildiğimiz, duyabildiğimiz birkaç örnek. Asrımızın bu insanlık ayıbı öyle yüz kızartıcı ki, bu topraklardaki ırkçılık, hep sessiz bir çığlık olarak kalıyor. Yukarıdaki her bir örneğe karşı duymadığımız, bilmediğimiz binlerce vakaa var.

Bütün diğer ayrımcılıklarda olduğu gibi; ırkçılıkla zehirlenmiş toplumlarda da önemli olan; bireysel ırkçılıkla mücadele etmekten çok, kurumsal ırkçılıkla mücadele etmek. Çünkü bütün çirkinliğine rağmen bireyin taşıdığı nefretin zararı ve utancı, kurumsal utanç ve nefretle kıyaslandığında daha az. Mesela eşcinselliği bir sapıklık, bir hastalık, görüldüğü yerde ezilip yok edilmesi gereken birşey olduğunu düşünen, bunu içselleştirmiş bir polis teşkilatından, herhangi bir ülkenin eşcinsel vatandaşlarına ne gibi bir hizmet bekleyebilirsiniz? Bütün heybeti ve gücü ile bir kurum ırkçıysa ve de bu ırkçılık kurumun etosuna işlemişse, topluma verdiği zarar çok daha korkunç oluyor. İrkçılığın bir insanlık suçu olduğunu düşünmemiş, lanetlememiş ve hatta dile bile getirmemiş bir ülke kurumu, mesela

o ülkenin parlamentosu nasıl kurumsal ayrımcılıkla mücadele edebilir? Nasıl ülkeyi ırkçılık ve diğer ayrımcılıklardan temizleyebilecek kanunlar çıkarabilir?

Ayrımcılıkla mücadele ederken, bu mücadeleyi veren insanların başına gelen en şaşırtıcı ve insanı en demoralize eden şey ise, kendisi ayrımcılığa uğrayan insanların da ayrımcılık yaptıklarını gözlemek.

İnsan kahrolur, sinirden köpürür, çünkü bu tutum ve duruşlar o ülkede ayrımcılıkla mücadelede en önemli faktörlerden biri olan ayrımcılığın hiyerarşisini de pekiştirir.

Her türlü ayrımcılık için yazıyorum; ayrımcılığın anası olan önyargularımızla yüzleşip “biz

Düşünsenize, “ibne “ diye itilip kakılan, hatta yaşam hakkı elinden alınan bir insan ırkçılık yapıyor. Baş örtülü olduğu için okuyamamış genç kadın, homofobik. “Biz iktidar olduk ama muktedir olmadık” diyen bir hükümetin bir kadın bakanı, “eşcinsellik biyolojik bir hastalıktır” diyor.

ötekiler hakkında ne düşünüyoruz”u sormakla başlar, karanlık tünelden çıkış.

11 Kasım 2010
İstanbul

LGBTT Gündem

Anti-Homofobi Kitabının İkincisi Çıktı

Salı, 31 Ağustos, 2010
Haber: Kaos GL

Anti-Homofobi Kitabının ikincisi, “Homofobi Kimin Meselesi?” adıyla çıktı. Kaos GL tarafından yayımlanan kitap, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma'nın bildiri ve tartışmalarından oluşuyor.

Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma'nın ikinci kitabında, “Homofobi Kimin Meselesi?” sorusuna queer siyaset, ruh sağlığı, aile, insan hakları, anayasa, milliyetçilik, sol, medya ve eğitim gibi alanlarda cevap aranıyor.

İlki, Mayıs 2006 tarihinde Ankara'da düzenlenen Homofobi Karşıtı Buluşma'nın beşincisi, Mart-Mayıs 2010 tarihlerinde Trabzon'dan Ankara'ya 13 şehirde yapılmıştı.

İkinci Anti-Homofobi Kitabı'nın yazıları, beşinci Buluşma'dan seçilen bildiri ve tartışmalar ile kitap için gönderilen makalelerden derlendi.

Türkiye'deki Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender (LGBT) topluluğunun örgütlenme ve ifade hürriyetinin gelişmesi ve ayrımcılığa uğramamaları yönünde önemli bir adım olan Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma'nın bildiri ve tartışmalarından oluşan Anti-Homofobi Kitabı'nın içeriği, insan haklarının yaygınlaştırılması ama-

ciyla serbestçe kullanılacak.

Kitabın içinde neler var?

11 bölümden oluşan kitapta yer alan isimler ve başlıklar şunlar:

Ali EROL, Ne Hastalık Ne Günah! Yaşasın Eşcinsel Aşk!

QUEER FORUM

“İhtiyacımız Olan Yıkıcı Politikadır!”. *Kaos GL*. “Birey Kendi Farklılığında Yeşerebilmeli”. *Nevin ÖZTOP & Judith BUTLER*. “Bedenimizin Sınırları, Dünyamızın Sınırları Değildir” - *Emek Çaylı RAHTE*. Queer-Yoldaşlığı ve Savaş Karşıtı Siyaset. *Prof. Dr. Judith BUTLER*. Judith Butler Salonu Taşır! Bu Da Eşcinsel Açılımı. *Perihan TUNÇBİLEK*. Butler Konferansı'ndan Notlar, İzlenimler. *Emek Çaylı RAHTE*. Queer Teorisinin Penceresinden. *Yasemin ÖZ*. Judith Butler ve “Queer Yoldaşlığı”. *Hülya DURUDO-*

ĞAN. 'Cinsiyet, Kültürden ve Toplumdan Kopuk Olarak Değerlendirilemez' İ. MUTLU & B. TURAN. Bedenler ve Barikatlar. Milen NAE - Atalay GÖÇER. Homofobi Adlı Ruhsal Bozukluk. David GRAMLING - Ahmet GÜRATA. Judith Butler'ın Ardından Söyleşiler. Pelin DUTLU. Nasıl Eşcinsel Olunur? Prof. Dr. David M. HALPERIN.

HASTALIK'TAN İDEOLOJİ'YE HOMOFOBİ

Psk. Dr. K. BAŞAR, Psk. M. Ş. NİL, Psk. Dr. S. KAPTAN, Eşcinsellikle İlgili Yaygın Yanlışlar, Bilimsel Doğrular. Psikiyatrist Dr. Nesrin YETKİN, Heteroseksizm ve Homofobi. Pof. Dr. Şahika YÜKSEL, Eşcinsellik, Sosyal Dışlanma ve Ruh Sağlığı Sorunlarına Yaklaşım. Uzman Dr. F. Duygu ÇABUK, Prof. Dr. Selçuk CANDANSAYAR, Tıp ve Homofobi. Psikiyatrist Dr. Koray BAŞAR, Eşcinsel Yönelim Kimliği Gelişimi, Doç. Dr. E. Timuçin ORAL, Homofobi, Hastalık mı? Dr. Umut ALTUNÖZ, Terimlerin Gölgesinden Boyutsal Anlamaya Doğru. Psikolog Mahmut Şefik NİL, Ruh Sağlığı Alanındaki Homofobiye İçerden Müdahale.

AİLE

Psikiyatrist Dr. Seven KAPTAN, Aileleri Dolaptan Çıkararak LİSTAG. Psikolog Mahmut Şefik NİL, Anne-Baba Tutumları ve Eşcinsellik.

İNSAN HAKLARI

Yıldırım TÜRKER, Herkesin Ötekisi! Prof. Dr. Selçuk CANDANSAYAR, Eşcinsel mi, İbne mi? Hakan ATAMAN, Homofobi Bir Hastalık mı? Yrd. Doç. Dr. Zeynep GAMBETTİ, Eşcinsellik, İçki ve Diğer Benzeri Günahlar Üzerine. Rıza TÜRMEN, Cinsel Azınlıkların Hakları. C. LANDSVERK, Dr. P. HECTOR, S. ADAM, J. DAVISON, S. VELD, Ayrımcılığa Karşı Kamunun Görevleri ve Sorumluluğu. Av. Fırat SÖYLE, LGBTT Bireylerin İnsan Hakları Alanında Yaşadıkları Sorunlar.

ANAYASA FORUMU

Ayhan BİLGİN, Hak Temelli Bakış Açısı Neyi Gerektirir? Doç. Dr. Osman CAN, Devlet Aygıtı Temel Haklara Tehdit Olmaktan Çıkarılmalı.

SINIRLARA KARŞI FORUM

"Milliyetçiliğin Kapadığı Kapılar Nelerin Üstünü Örtür?" Rober KOPTAŞ, Milliyetçilik Kötüdür, Tamam ama... Emine ÖZKAYA, Milliyetçilik: Cinsiyet ve Irk. Doç. Dr. Vahap Coşkun, Milliyetçilik. Tanıl BORA, Milliyetçilik-Ulusalçılık ve Yurtseverlik. Tanıl BORA, Yurtseverlik ve Milliyetçilik: Fark Varsa, Nerede?

SOL ve HOMOFOBİ FORUMU

Ertuğrul KÜRKÇÜ, Patriyarkal Kapitalizme Karşı Omuz Omuz. Eylem YILDIZ, Homofobi ve Sol. İlgim YILDIR, Birlikte Özgürleşmek İçin Birlikte Mücadele. Ecehan Balta, Sol ve Homofobi.

ARKADAŞ Z. ÖZGER BULUŞMASI

Yeliz KIZILARSLAN, Arkadaş Z. Özger Şiirinde Erkeklik ve Homofobi Eleştirisi

HOMOFOBİ MEDYADA FARZ MIDIR?

Doç. Dr. Nilgün TUTAL CHEVIRON, Toplumun Arzudan Korkması ve Medyanın Homofobikliği. Doç. Dr. Aslı TUNÇ, Eğlence Soslu Nefret: Video Oyunlarında Homofobi. Doç. Dr. Yaman AKDENİZ, Türk İnternet Sansür Sistemi ve Web 2.0 Tabanlı Topluluklar. Prof. Dr. Mutlu BİNARK, Yeni Medya Ortamında Olanaklar ve Olamayanlar. Gamze GÖKER, İnternetsiz Devrim Mümkün mü? Özge GÖKPINAR, Yazılı Basında Homofobinin ve Transfobinin Yansımaları.

EĞİTİM

Remzi ALTUNPOLAT, Cinsel Kimliğin İnşasında Eğitimin Rolü. Yrd. Doç. Dr. E. Nihal AHİOĞLU-LINDBERG, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çocuk Yetiştirmede Cinsiyetçilik

HOMOFOBİ KİMİN MESELESİ?

Neden Buluşuyoruz... Neden Homofobiye ve Transfobiye Karşı Mücadele Etmeliyiz?

Nasıl edinilir?

Kaos GL yayını Anti-Homofobi Kitabının dağıtımı ücretsiz yapılacak. Kitap, Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Adana ve Diyarbakır'daki LGBT örgütlerinden temin edilebilir. Ayrıca Kaos GL'den istenebilir.

“Eşcinseller, Kentlerin Tutsaklarıdır!”

Ankara’da düzenlenen Mimarlığın Sosyal Forumu, Cumartesi akşamı yapılan yürüyüş ile tamamlandı. Kocatepe Kültür Merkezinden başlayan Forum Yürüyüşü, Sakarya Meydanında sona erdi. Kaos GL üyeleri yürüyüşe “Eşcinsel Gettolar Değil Kentin Tamamını İstiyoruz!” dövizleri ile katıldılar.

“Gettolar Değil Kentin Tamamını İstiyoruz!” sloganlarının da atıldığı yürüyüş Olgunlar Caddesi, Konur Sokak, Yüksel Caddesi ve Selanik Caddelerinden coşkuyla devam etti ve Sakarya Meydanına ulaştı. Kaos GL üyeleri, “başka bir mimarlık mümkün” yazan balonlara bağladıkları gökkuşağı bayrağını konser esnasında meydanda dalgalandırdılar.

Mekânsal dışlanmaya ve toplumsal adaletsizliğe karşı mücadele eden tüm kişi, kurum ve örgütlerin çağrıldığı Mimarlığın Sosyal Forumu, 21–23 Ekim 2010 tarihlerinde Ankara’da, Mimarlar Odası Ankara Şubesinde düzenlendi.

Kaos GL, Forumda “Kentsel Mekânların Kurulumunda Heteroseksist Politikalar” adıyla bir atölye gerçekleştirdi. Atölye’nin yürütücülerinden Ali Erol, Kaos GL’in Mimarlığın Sosyal Forumuna dahil olmasıyla “yeni bir kent için yan yana gelmeler ve yeni politikalar üretmenin gerekleri ve olanakları nasıl ve neler olabilir” sorusunu gündeme taşıdıklarını söyledi.

Forumun kapanış günü yürüyüşten önce yapılan Büyük Forum’da Kaos GL adına söz alan Ali Erol, “Biz eşcinseller Anadolu’nun son tutsaklarıyız. Haliyle kentlerin de tutsaklarıyız.” dedi.

“Bu tutsaklığa karşı 15 yılı aşkın bir süredir mücadele ediyoruz. Bu mücadeleyi eşcinseller olarak soluk alabileceğimiz alanların, mekânların genişlemesi için veriyoruz.” diyen Erol, Mimarlar Odası’na kendi alanlarını da açtıkları için teşekkür etti.

Erol, sözlerine şöyle devam etti: “Osmanlı’nın son döneminde devralınan batıya dönük yüz ile şekillenen ulus-devlet projesi sahte bir bütün kurdu. Bu sahte bütünün büyük inkârı sadece etnik farklılıkları dışarda bırakmadı. Zorunlu heteroseksüelliği dayatarak eşcinselleri önce bürokratik elitlerin arasından ve ardından sosyal hayattan kovdu.”

Eşcinselliğin yok olmadığını belirten Erol, “hamam, park, sinema ile birlikte eşcinseller barlara kapandı” dedi. 12 Eylül askeri darbesi ile 1996’da Habitat’ın eşcinsellere yönelik metropollerde fiziki müdahalelere başvurduğuna dikkat çeken Erol, sözlerini şöyle tamamladı:

“Bugün artık ulus-devlet projesinin kurguladığı sahte bütün parçalanıyor. Panik duymaktansa bu gelişmeden bir olanak yaratmak da mümkün. Kozmopolit bir şehir tahayyülü ile kentsel mekânlardaki her türlü tahakküme karşı tüm ezilenler ve dışlananlar hep birlikte yeni bir şehir kurabiliriz. Eşcinseller bunun için hazır!”

DÜNYAYA SIĞAMAMAK...

İzmir'in Konak ilçesi Tarihi Kemeraltı Çarşısı 913 Sokak'ta 27 Nisan'da Kavafklar İş hanı önünde saat 05.30 sularında park halindeki kapısı açık aracın içinde yarı çıplak ve başından vurularak öldürülmüş halde bulundu Azra; Siyah Pembe Üçgen İzmir LGTT derneğine kayıtlı ilk üyelerden biriydi.

Haberlerde, olayı duyup olay yerine gelen transseksüel dostlarımızın çığlıklarını, ağlamalarını duyduk. Olay yeri ekipleriyle dostlarımız arasındaki arbedeye bakarken içimize bir ağırlık oturdu, ruhumuz çekildi, canımız yandı.

Azra, İzmir'de kısa sürede işlenen üç seri kadın cinayetinin son kurbanıydı. Üç kurban da kafalarından vurularak öldürüldü. İlk cinayet 24 Nisan Cumartesi'yi pazara bağlayan gece saat 00.30 sıralarında, Balçova Çağdaş Caddesi 9 numara önünde meydana geldi. Bir bankada memur olarak çalışan Esra Yaşar (27), başından vurularak öldürüldü. Bir gece sonra, ilk olay yerine yaklaşık 200 metre mesafedeki Tayfun Sokak'ta üniversite öğrencisi Ayşe Selen Ayla (22), 22.40 sıralarında, bir alışveriş merkezinden dönerken arkasından yaklaşan kimliği belirsiz bir kişi tarafından başından vuruldu. Zanlı olay yerinden kaçarak uzaklaştı.

Azra'yı öldürüp telefonunu çalan zanlı Hamdi Ayri'ye yine telefonu bir başkasına satarken ulaşıldı. Azra bir anlamda, Bodrum'a giden katil zanlısının başkalarını öldürmeden yakalanmasını sağlamıştı.

Ama diğer kurbanlardan bahsedilirken Azra unutturulmaya çalışıldı.

Azra'nın ve diğer kurbanların ölümüyle yeterince kederli ve öfkeliyken bir de tüm bunların üstüne ana akım medyanın Azra'nın HIV'li olduğuyla ilgili haberler öne sürmesi, dikkatleri bu yöne çekmeye çalışması karşısında biz de gerçeklik duygusundan iyice uzaklaşmaya başladık. Derin soluklanıp uzun sessizlikte öyle gezindik.

Hunharca işlenmiş bir cinayeti transfobiyle perdeleyen hatta ölen dostumuzun ölümü hak ettiğini imleyen/imleyebilecek emareler kullanarak rahatlatılmayı bekleyen vicdanları tatmin edip popülist davranan ikiye bölümlü medya-toplum işbirliğiyle her transseksüel cinayeti sonrası karşılaşıyoruz .

Bu utancın ve katliamın yükü ateş eden beden değil sadece o bedende silahla birlikte patlayan LGBT fobi, mizojeni...

hevjin

fanzin 3 2010

Kurdî

Doç. Dr. Vahap Coşkun
Neteweperestî

Rober Koptaş
*Neteweperestî xerab e,
temam lê...*

Nijadperestî - Neteweperestî

Emine Özkaya
Neteweperestî: cinsiyet û nijad

Ayşe Düzkan
*Evîna me ya di bin alekî
de derew bû*

içindekiler

Neteweperestî: Cinsiyet û Nijad

Emine Özkaya

Neteweperestî 25

Doç. Dr. Vahap Coşkun

Neteweperestî Xerab E, Temam Lê...

Rober Koptaş

29

Evîna me ya di bin alekî de derew bû

30

Ayşe Duzkan

Hevjin LGBT adına Derginin sahibi
Fettah Çiçek

Genel Yayın Müdürü
Ömer Sezer

Danışma Kurulu
Kaya Fırat, Diren Özkan, Ezra Yıldırım,
Harika Peker, Mekiye Ormancı,
Melike Coşkun, Mij Ba, Naşide Buluttekin,
Nebahat Akkoç, Özlem Örcen

Yayın Kurulu
Ali Erol, Asu Amed, Barış Sulu, Bawer Çakır,
Elif Ceylan Özsoy, Gülçin Özbey, Heval Azad,
Hülya Sur, Remzi Altınpolat, Salih Canova,
Serap Akçura, Umut Güner

Derginin Editörü
Kaya Fırat

Redaktör
Ezra Yıldırım

Kapak
Serap Akçura

Fotoğraflar
Hakan Aydoğan

Hukuk Danışmanı
Av. Fırat Söyle
Av. Elif Ceylan Özsoy

Katkıda Bulunanlar
Didem Danış, Bawer Çakır,
Esmeray, Kürşad Kahramanoğlu
Güniz Öz, Feride Gün, Arin Şah,
Serhad Solin, Murat Özpamuk

Yönetim Yeri
Diyarbakır

Basım Tarihi
Ağustos 2010

Tasarım / Dizayn
Nejat Ünlü

Baskı
Sena Ofset Matbaa

Yayın Türü
Yerel süreli (2 aylık)

İletişim
dergi@hevjin.org

Adres
Lise 4. Sok. Mustafalar1 Apt. Kat:4 Daire:18
Yenişehir / Diyarbakır

Neteweperestî: Cinsiyet û Nijad

Emine Özkaya

“They cannot represent themselves; they must be represented.”

(Karl Marx, The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte)

Piraya lêkolînên di derheq neteweperestiyê de, li ser hêlên wê yên siyasî û îdeolojiyî ne. Di vê helwestê de, para dîtina mêran ya ku cinsiyeta civakî qasî ku hewce ye muhîm nabînin jî heye.

Ez ê di vê nivîsa xwe de zêdetir qala pêşketinên çandî, civakî, dîrokî û biyolojiyî bikim. Bi vêya re girêdayî, ez ê qala hêla neteweperestiyê ya ku bi nijadperestî û newekheviya cinsiyetê re têkildar e, ango ji newekheviya civakî ya cinsiyetê derdikeve holê bikim. Gava ez vê yekê binirxînim, ez ê li ser netew û di pêvajoya çêkirina netew de rewşa cinsiyeta jinan ya civakî bisekinim. Sedema vê helwesta min ev e: Piştî zanîn û ceribandinên ku min di jiyana xwe ya wek jin de dîtînin, êrîşkariya neteweperestî û bi giştî mîlîtarîzm, bi tevayî di qada tecrube û ostayîya mêran de dimînin, ez wisa difikirim. Hek em bi gotina Cynthia H. Enleo bibêjin: “Neteweperestî, ji bîr û hêviyên mêran yên bi awayekî tîpîk hatine çêkirin derketiye holê.

Divê em li newekheviya cinsiyeta civakî; li gor bastûra civakî, aborî, siyasî û etnîkî ya wê demê binêrin. Wek mînak, aniha li Brîtanyayê, em dikarin qala rewşa jinan ya wek hev bikin? Paşê ez ê li ser vê mijarê cardin bisekinim, rewşa jnên reşîk û yên spî ji hev cuda ne.

Dîroka Ewropaya dagirker ya sedsalên 18 û 19. hima hima di her qadê de, bi têgihîn û siyasîyên li hember jinan cudaperest û cinsiyetî ve tije ye. Di vê demê de jin li derveyî qadên aborî, civakî û siyasî hatine

hiştin; jin ji qada civakî derxistine, dût hiştine.

Nasnameya wê demê ya çîna navîn, heteroseksuela spî û mêrê maskülen Rojavaya dagirker temsîl dikir. Nasnameya jin ys femînen, duyem û pasîf jî Rojhilat temsîl dikir. Hek em li gor vê perspektîfê lê binêrin, wê normên jin û mêran yên femînen û maskülen baştir bê fahmkirin. Bi gotineke din, di pêvajoya çêkirina cinsiyeta civakî ya li gor têkiliyên desthilatdariya civakî hatiye avakirin de, bi siyasîyên li welatên hatine dagirkirin û cudatiya civakî, siyasî, aborî û biyolojiyî ya li hundur têkiliyek xurt heye.

Di sedsala 19. de, li gor heşê cinsî yê mêran, jin ruhî î fizîkî lawaz û şikestî ne. Lewra divê jin ji qadên mêran dût bimînin, qirên pêşerojê xwedî bikin, rûmeta netew û malbatê temsîl bikin. Lê di wê dema Brîtanya de, rasteqîniya jinên karker, ji rola ku li jinên çîna navîn hatibû ferzkirin pir cuda bû. Bi deh hezaran jinên karker, di karên nav malan de di şerdên pir dijwar de dixebitîn.

Ji ber ku jin li gor xwezayê “lawaz, hestiyar û îrrasyonel” in, tev li siyasîyên perwerdeyê, ji jiyana civakî ya heş, hêz û jirtiyê hewce dike hatibûn avêtin. Li hêla din, hek jin bixwazîn ku, di van qadên ku hêza madî û manewî hewce dike de, bi mêran re qayîşê bikşînin, wê gavê jin wê “cazîbeya jintî” wenda bikin, di vî heşê cinsî de ev tirs jî hebû. Bi hin zanînen “zanistî” jî ev rewşa pasîf ya jinan tê parastin.

Piştî şoreşa endustriyê û pêşketinên wê yên civakî û aborî, jinên bi mêran re di eynî kargehan de bi pereyekî kêmtir dixebitîn, doza mafên sendîqa û perwerdeya wekhev kirin. Li hember vê doza jinan, her car heşê ku bi îdeolojiya cinsî ya sistemê tije bûye derketiye. Gava jinan ev daxwazên xwe yên

hevjin

mirovatî derdixistin pêş û niqaş dikirin, gelek nivîskar, sendîqavan, rewşenbîr û hwd li hember jinan helwest distandin. J. Ruskin yê ji Oxfordê ye û Partiya Karker-Labour Party ji ramanên wî îstifade kiriye; rewşenbîr, nivîskar û rexnegir e wisa dibêje: “mêrên ku ‘zagonan çêdikin’, jinan ji guneh û talûkeyan diparêzin.” Ruskîn, di edebiyat, dîrok, sosyolojî û mîmariyê de çiqas pêşketî be, di çarçoweya heşê çandî û siyasî yê nijadperest, cinsî û dagirker yê wê dema Brîtanîyaya spî-Wiktoryan de ji ewqas paşvemaî ye.

Em veşerî ser mijara xwe ya pêşî. Di wê demê de, siyaseta Împaratoriya Brîtanîya ya dagirker û nijadperest, bi siyaseta li hundur ya li dijberî jinan pêk dihat li gor hev bûn.

Li paş vî heş û siyaseta ku bi navê “parastin û lêxwedîderketina jinan” dihat kirin de, mêtin û îdare kirina jin û kolonîyan heye. Mêrê spî yê Rojavayî, wek di mijara jinan de, di mijara kolonîyan de jî li gor vî heşî tevgeriyaye. Efrîqayî, Malezyayî, Hîndî û hwd ji ber xwezaya xwe, nikarin karên ku heş û zanîne hewce dikin bikin. Ji hêla hest û jêhatîbûnê ne pêşketîne. Ji zanistîya sîtasetê fahm nakin. Ji bo ku şarezar bibin, hewcedarî bi “xelaskarî” ya mêrê spî heye.

Di eynî demê de, siyasatmedar û nivîskarê Frensî, Alphonse de Martine, piştî ku li erdê Osmanî ziyaret kiriye wisa nivîsiye: “Civaka neteweyên beradayî... Rêvebir, zagon, ewlekarî tune... dagirkeriya Rojava daxwaz dikin...” Li gor vî heş û baweriyê, li hêlekê Rojavaya rasyonel û maskülen heye, li hêla din jî jin, kesên ji Rojhilata Navîn û Efrîqaya Başûr yê irrasyonel, femînen, duyem û li benda xelaskirina xwe ne (cîhana ‘yên din’) hene.

Di çanda emperyalîstên dagirker yê Rojavayî (hima hima hemû kesên ku ev çand çêkirine mêr in) de babetek sereke ya wênesaz, nivîskar û gerokan jî cinsiyeta yê din e. Ev cîhana “Orient”, bi tevayî, bi harem û îmgeyên jinên efsûnî û bi çarşef karakterîze dibe. Li hember vî cîhana irrasyonel û zêde

hestyar, fahmkirina wê zor, têkildariya wê dijwar li gel piçûkdîtîne heyranûyek veşirtî jî heye. Lê ewqas. Ji vî heyranîya veşirtî wêdetir, ev helwestên cinsî ku li hundur li hember jinan tîk bikanînin, li cîhana oryantal ya yê din de jî, kêmdîtînek dagirker lê zêde dikin û bi kar tînin. Pasîfî û cinsiyeta civakî ya yê din jî jin temsîl dike.

Di gelek pişeyên nivîskî, devkî û dîtîni de, ev mijar pir hatiye bikanînin. Gava Flaubert bi kêfxweşî qala avjenîya xwe ya di Deryaya Sor de dike, wisa dibêje, “... wek ez li ser bi hezaran memikên bi şîr bûm...”

Berhema Burton ya bi navê “Thousand and One Nights”, bi îmajên pornografîk ve tije ye. “Oriental”, bi qasî ku daxwaza cinsî, nepenî û fahmnekirinê sembolîz dike, ewqas jî yê din îfade dike. Di çanda Ewropa ya wê rojê de, ev gotin, ji bo bibîrxistinên cinsî tîk bikanînin: Seraglio figure, Turlish beauties (hêtan jinan), Asiatic ideas (daxwaza cinsî).

Piraya van berheman, bi zanînen ji ber devan, hin fantezîyên cinsî çêdike. Wek mînak, keçeke Cezayîrî ya dans sike, wek stêrkek erotîk ku cîhana “Orient” sembolîze dike tê pejirandin. Wek ku em gelek kes pê dizanin, di van tabloyên wek “berhemên pişeyî” tîk pejirandin de ev dîmen heye; gava jinên nîvtazî yê haremê hevdu hembêz dikin û kêfê diqewetînin, axayê haremê yê reşîk bi awatekî devê wî vekirî maye li wan jinan miqate dibe. Bi kurtasî, ev oryantalîzma ku dil diqirçîne, tenê ji bo fantezîyên cinsî nayê bikanînin, ji bo nasnameya Rojavayî (nasnameya mêran) li hember yê din çêbike, ji bo kontrol û pêşxistinê jî tê bikanînin. Yê ji Efrîqaya Bakur, yê Misirî an jî Stenbolî ku li paş xêliyê bi awayekî ne diyar disekine, di navbera daxwaza li wî xwedî derketin û bidestxistina mêtîngehek din de tîkildariyek pir eşkere diyar dike.

Helbet di vî rewşa civaka îro de, ne mumkun e ku nasnameyên jin û mêran bibin yek. Lewra, di her demê û di her civakê de rewşa siyasî, civakî û aborî tîk guhertin, ne wek hev

hevjin

e. Nasnameya jin û mêran jî di nav van şerdan de çêdibe.

Lê em dikarin bibêjin ku, heşê dagirker, emperyal û mîlîtarîst ewqas nehatiye guhertin, tevî ku sedsal di ser re derbas bûye jî ev helwest îro jî di rojevê de ye. Di îşxalên dawîn yên Afganîstan û Iraqê de, siyasetên neteweperest û nijadperest cardin dubare bûn. Heşê ku “demokrasi” û “pêşketin” ji Afganî û Iraqiyên din re birin û jinên Afganî jî destê yobazên oldar xelas kirin û azad kirin jî ne ev heşê neteweperest, êrîşkar û cinsî bû... Mêrê “xelaskar”, di dawiyê de dibe xwediyê jina ku “xelas kiriye” Gava Umberto Eco, Şerê Delavê yê yekem wek penîsê mêran ku rep bûye nîgar (taswîr) dike, vê rastiyê bi awayekî ironîk derdixîne holê.

Îdeolojiya neteweperest, çawa ku jinan di pêvajoyên çêkirin û pêşxistina netewan de bi kar tîne, wisa jî di pêvajoya mîlîtarîze kirina civakê de bi kar tîne. Me hemûya gelek car ev gotin bihîstine, di jiyana xwe ya rojane de bi kar anîne: “Anawatan”, “toprak ana”, “yawrû watan” û hwd. Hewce ye ku namûs û şerefa “anawatan” bê parastin! Eynî wek yên jinê. Yên ku vî “anawatan”î bioarêzin jî, mêmên ku netew temsîl dikin in. Mêr û eskerê ku welêt diparêze wek hev tê pejirandin û dîtin. Paul Theroux vê rewşê wisa îfade dike: “Gotina ‘wek mêran tevbigere’ bi min wek xeberekê tê. Ev gotin tê vê wateyê li gor min: ‘bêheş be, ne hestyar be, hustuxwar be, esker be û nefikire!’”

Tiştêkî pir balkêş e ku, ev “anawatan”ê ku ewqaas tê pesinandin, gava ku hewce dibînin, tavilê bînpê jî dikin. Li ser navê parastin û perçenekirina welêt, gundên Kurdan wêran dikin û dişewitînin. Eynî wek jinên ku li ser navê namûsê tînin kuştin, erdên ku di “oxira wan de xwe feda dikin” jî însanan paqij dikin, li van erdan jiyane jî holê radikin. Kesên ku her cara devê xwe vedikin qala welatparêziyê dikin, gava cî li wan teng dibe, karê wan î sereke bi êrîşkaran re hevalbendî ye an jî derî li wan vekirin e. Eynî wek kesên ku pir qala namûsê dikin, gava cî li wan teng dibe jinên xwe tavêjin kuçeyan. Vatiniya rastîn ya

artêşan ne parastina welat e, bînpê kirin û bêdeng hiştina gelê hundur e. Di dîrokê de pir kêma artêşan li hember êrîşên biyanî ber xwe dane. Hîtlar, Fransa di serî de artêşên Ewropî di nav du-sê rojan de berteraf kiriye.

Li hêla din, tevgerên azadiya netewî jî, ji bo ku hewcedarî bi alîkariya jinan dîtinin jin pir pesinandine, lê li helekê jî hewl danin ku jin wek mêran tevbigerin, xwestine ku îmajê mêran li jinan ferz bikin. Cezayîr, Srî Lanka û PKK jî tev lê, di nav tevgerên azadiya netewî de, gelek jin an di nav bereyê şer de ne an jî li paş in. Ev jin, bi sîleha ku di dest de ye û bi “berpîrsiyariyên” xwe ve wek mêran tînin nîgar kirin.

Lê cardin jî, ev têkoşînên netewî dibin sedem ku jin di nav civakê de hîn pirtir xwedî însiyatîf bin. Hek kêma be jî hin mafên wisa bi dest dixînin: Bikaranîna dengên ya di hîlbijartinan de, bi awayekî di perwerde, jiyana kar û siyasetê de cî girtin û hwd. Wek mînak, li Îngîlistanê jinan mafê deng dayîne piştî Şerê Cihanê yê yekem bi dest xistine. Li welatên ku di dema nêzik de netewî bûne, jinan hîn zû an bi mêran re di eynî demê de ev maf bi dest xistine. Ev yek, ji bo di her warî de wekhevîyê bi dest xînin ne bes be jî, rewşa objektîf ev e. Lê, her çiqas di şerê azadiyê de jin wek mêran tevgeriyabin û hin însiyatîf û azadî bi dest xistibe jî, di demeke kurt de zayînbariya jinan derketiye pêş. Mûsa Anter, jinên Kurd wisa tarîf dike: “Jina Kurd jina mêrê xwe ye, dêya zarokên xwe ye û şîrîkek jîndar ya tîkiliyên aborî yên civakê ye (...) Pîrsa ji jineke Kurd wek, ‘çend zarokên te hene?’ ji bo jineke bi şeref ya ku hejmara zarokên wê ji 5-6an kêmtir be rewşeke xerab e.”

“Taserûfên netewî” yên li ser cinsiyeta jinan çêdibin, ne tenê di dema şer û mîlîtarîzekirina civakê de henin. Wek em ê li jêr jî bibînin, li ser navê plankirina nifûs û malbatê, di warê çînî de jî ev yek dom dike.

Di dawiya salên 1990î de, li Brezilyayê, li taxên hawirdor, malzarokên (rehîm) jinan bi zorê hilanîne û bi vî awayî jin sêr kirine ku zarokên wan çênebin. Banqeya Cihanê

hevjin

alîkariya vê projeyê kiriye. Ji van jinan re nehatiye gotin ku wê malzarokên we bèn hılanîn û heta ku hun hebin wê zarokên we çenebin. Gelek jin di van operasyonan de seqet mane. Ew fonên ku ji bo sêr kirina jinan dihatin xerc kirin, ji bo hewcedariyên wan taxan yên wek elektrîk, rê, av; ji bo ku gelê van taxan jiyanê baştir bidomînin bihatana xerc kirin gelek baştir dibû. Lê Dewleta Brezîlyayê, ji dewsa ku feqîriyê ji holê rake, malzarokê jinan ji holê rakir.

Di salên 1990î de, li Britanyayê, depo provera, tevî ku dihat zanîn ji tendurustiyê re nebaş e jî, wek metodek kontrola zayînê didan jinên reşik û koçber. Îsraîl, hîn ji siyaseta sêrkirina jinên Filîstînî didomîne. Emerîka jî di nav de 24 dewlet, di nav salê 1910-1930yî de qanûnên sêrkirinê derxistine. Tevera ojenîk ya ku hedefa wan koçber bû, di eynî demê de him li Emerîka him jî li Înglistanê derket holê. Tevera ojenîk, hêza xwe ji Darwînîzma Civakî distîne. Paşê Almaniyaya Nazî vê siyaseta nijadperest hîn berfirehtir meşandiye. Di çalakiya Naziyan de jî pir eşkere dîtî ku, sedemê derketina teverga ojenîk, ev tesbît pir rast e: Di navbera çalakiyên nijadperest û cinsî yên dewletê û netew, dewlet û neteweperestiyê de têkiliyek xurt her dem heye.

Hêleke siyasatên plankirina nifûsê ya ku dewlet li ser bedena jinan li dar dixîne sêrkirin be jî, hêleke din pirtirkirina zayînê ye. Îeolojiyên neteweperesî her dem zayînbariya jinan dipesînînin. Li hêlêkê

dibêjin, “bihuşt di binê lingên dêyan de ye”, li hêla din jî dibêjin, “ji zikê jinê zarok, ji piştta wê jî ço divê kême nebe.” Bi vî awayî şowênîzma mêrtî belav dikin.

Gava Atatürk, hewl dida ku şiklê malbata Tirkîyeya Cûmhûriyetê derxîne holê, gava digot, “berpirsiyariya jina Tirk ya herî mezin dêtî ye”, hewce didît ku pesnê jinê bide. Lewra, malbat wek unîteya herî piçûk ya dewletê didît û pêwîstî bi rola jinê ya di nav malbatê de didît. Tevliheviya malbatê, serobino bûyina malbatê, dibe sedemê jihevketina civakê jî. Berpirsiyariya jina ya herî mezin ev e: Cîgirtin û parastina çand û ehlaqê malbatê, bi kurtasî qardiyanîya malbatê. Ev siyasat, di dema şer jî di dema aşitiyê de jî qet nayê guhertin.

Lê mixabin, di hin demên diyar de em dibînin ku, ev “dayikên welêt” jî di nav tevgerên neteweperest de cî distînin.

Di Şerê Cihanê yê Yekem de, jinên li Britanyayê ji bo mafê dengdayînê têkoşîn dikirin, wek nîşaneya “tirsonekiyê” perê spî didan mêrên ku nedixwestin herin eskeriyê. Bi vê helwestê, ji wê demê ve bûne nûçevanê neteweperestiya gûr dibe û faşîzma şerker. Hîtlêr, belasebeb jin û zarokên Goebbels wek numûneya malbata Alman nîşan nekiriye. Naziyan ji piraya jinên li Almayayê alîkarî bi dest xistine. Ewqas wisa ye ku, hin jinên femînîst jî li hember vê êrişê nesekinîne. Li Îtalya jî, gelek jinan bi hungulîsk û bazinên xwe re lawên xwe jî dane Mûssolînî. Wek di îdeolojiyên din de heye, di faşîzmê de jî îmajê welêt û ya dayikê bi hev hatine kelandin. Her çawa namûs û şerefa dayikê pîroz e, welatê ku wek dayikê tê pejirandin jî pîroz e. Bi vî awayî Stalîn jî di parastina welatê “sosyalîst” de ev yek pêk aniye, dêtî û malbat pesnandiye. Li gor Stalîn, dayik him welat, him çavkaniya eskerên ku welat diparêzin, him jî hilberîna herî pir temsîl dike ye.

Welat, netew û malbat ji bo her netewî stûnên esasî ne. Ji ber vê yekê, ji propogandayê navgînên neteweperest û siyasatmedaran yên sereke ne.

Ne tenê dewletên faşîst îdeolojiya malbatê (wek li Almanyaya Nazî: jin, zarok û mufax) bi kar anîne. Hemû netewedewletan bi awayekî girîng malbat-welat derxistine pêş. Dewletên îro yên kapîtalîst an yên sosyalîst, hemû jî girîngiyek mezi didin malbatê, wek mînak î navnetewî qebûl dikin.

Bi rastî jî rewş wisa ye gelo? Malbat jî wek civakan tên guhertin. Derve yî malbatên fermî û yên ji dê, bav û zarokan pêk tên, malbatên din tune tê qebûl kirin. Wek mînak, dayika ku nezewicî ye wek malbat nayê pejirandin. Lê, malbatên ji gey û lezbiyanan pêk tên, malbatên ji bavê azîb û zarokên wê pêk tên, malbatên ji hevalan pêk tên, malbatên ji yeko yeko kesan pêk tên, malbatên ji yextiyaran pêk tên, malbatên bi zarok an bê zarok gelek cureyên malbatî hene di nav civakê de.

Peyva dawîn, hek çawa ne navnetewî ye, dayikî jî bi îdeolojiyek navnetewî nayê tarîf kirin. Dayikî yek ji nasnameyên jinê ye. Sîstema ku dayikîya saziyî pîroz dibîne, mixabin nikare wê bipesînîne. Li gelek deverên cîhanê dayikên nezewivî, hîn jî ji hêla rewşa aborî, siyasî û civakî ve di rewşeke pir xerab de ne, di van qadqan de dengê wan jî dernakeve û nayê bihîstin.

Dewletli hêlekê, dayikîya ku ewqas pesnê wê vedide û berpirsiyariya wê ya madî û manewî dike hustuyê wê û dixwaze xwe jê xelas bike. Li hêla din, li hember cîhana derve ya zalim û bêperwa, malbat hêlîneke “germ” ya ciyê sitarê ye. Bi yatbet jî ji bo jinên reşîk û koçber wisa ye. Li hember êrişên nijadperest û neteweperest ciyê sitirandinê malbat heye. Li hember dewletek zulmkar, Fîlîstînî malbatê diparêzin û daxwaz dikin ku jin hîn zêdetir zarokan çêbikin, hek em ji vê hêlê lê binêrin em dikari vê yekê fahm bikin.

Di demek ne pir dûr de, min firsend dît ku ez jiyana jinên Kosowayî yên li Îngîlistanê dijîn bibînim. Piraya wan jinên azîb bûn û nedikarîn ji xwe re hevalên mêr pêde bikin. Lewra, di gettoya ku di nav de dijiyan, bi çavekî baş lê nedinêrin ku bi yekî “biyanî” re

bên dîtin. Hek bi yekî “biyanî” re bihatina dîtin wê biba sedemê ku ji wê getoyê bê avêtin jî. Lê ji bo mêrên Kosowayî ev yek nedibuhurî. Ji ber ku di wê demê de, jinan ev yek nedidan ber çavên xwe, di nav vê civakê de hejmara “keçên li mal mayî” pir bû. Bi kurtasî, metodên zordarî yên li ser cinsiyeta jinan hek bîn guhertin jî, yên zordariyê dikin nayên guhertin. Mêrên Kosowayî yên di wê demê de têkoşîna serxwebûna netewî dikirin, qaşo hewl didan ku bedenên jinên xwe jî ji “biyaniyan biparêzin”

Lê di eslê xwe de tenê tiştêkî parastinê hebû, ew jî parêzger bi xwe bû. Hewcedariya herî girîng ev e: Kesên li ser welatekî, erdekî dijîn divê di destpêkê de xwe ji “welatparêzan” biparêzin.

ÇAVKANÎ

Ayşe Gul Altınay, (der) *Vatan Millet Kadın, İstanbul, İletişim, 2000.*

Cynthia H. Enloe, *Ethnic Conflict and Political Development, 1986: Does Khaki Become You? The Militarization of Women's Lives, London, Pandora Press, 1988.*

Dorothy Thomson, *Class, Gender and Nation, London, Verso, 1993.*

John Freely, *Inside the Seraglio, Penguin Books, 2000.*

Mary Davis, Sylvia Pankhurst: *Radikal Politik Mücadelede Geçmiş Bir Hayat, çev, Emine Özkaya, Versus, 2006.*

Susan Mendus & Jane Rendall, (der) *Sexuality & Subordination, London, Routledge, 1989.*

Yiorgos Kalogeras & Domna Pastourmatzi, (der) *Nationalism & Sexuality: Crises of Identity, Thessaloniki, Aristotle University, 1996.*

Neteweperestî

*Doç. Dr. Vahap COŞKUN**

Neteweperestiyê wek îdeolojiyeke modern, ji sala 1789ê û vir ve li ser dika dîrokê ciyê xwe girtiye û di qada siyasî de hertim balê kişandiye ser xwe. Sebeba vê balkêşiya bêyom û qet kê mabe, berî her tiştî alaveke ku di xelasiya civakî û kesane de, hêvî û ûnsûran di xwe de di hewîne û dikare wan meşrû û seferber bike. Di vî warî de neteweperestî, dikare wek benderê xwe tevli îdeolojiyên din bike û xuyangeke melez bide yan jî di nav ceribandînan ji hev gelek cûda de, meriv dikare rastî hêmayên neteweperestiyê were. Ji ber vê sebebê, ji bo meriv neteweperestiyê tam fam bike divê meriv li çalakiyên wan mêze bike.

Gava meriv hewl bide ku di ser stratejiyên tevger û çalakiyên wan re têbigihîje neteweperestiyê, hinek pênasên ku neteweperestiyê ji yên din cûda dikin derdikevin meydanê.

1. Neteweperestî, îdeolojiyeke siyasî ya wisa ye ku hişmendiyeke totalîter di xwe de di hewîne û neteweyê wek organîzmayeke yekparçe û homojen dihesibîne. Ev îdeolojî di tevna jiyana civakî de, “netewe” û dewletê datîne ciyekî pîroz. Neteweyê ji bo hemû nîrx û armancan dike pîvan. Destûrê nade ku kes, wek “hebûneke serbixwe” û “nîrxêke bi serê xwe” bîn qebûl kirin. Tiştê ku karakterê kesan, armancên wan, nîrxên wan û divê bibin yekî çawa diyar dike “netewe” ye. Hewcedariya vê hişmendiya otorîter ya ku pêşî li ber pêşketina azad ya kesan digre, bi mekanîzmayeke kontrolê ya tevahî heye. Bi vî awayî hemû hebûnên di nav civatê de, seranser, di nav sîstemekê de bi cî dikin û dixin halekî ku her tim karibin wê kontrol bikin. Di encamê de sîstemeke zordestiyê çêdibe û encama wê ya herî dawîn jî faşîzm e.

2. Neteweperestî li ser cûdatiyeke pirr giştî û

basît tevdigere. Em û yên din. Em (netewe) parçeyê yekser e, bi tena serê xwe rûmetek e. Îcar yên din, yên ku li derveyî xeleka “em”ê dimînin û ji ber vê yekê jî her tim wek tehdîtekê tîn dîtin. Taybetiyên lê difikirin ku aydî “em ê ne her tim erênî ne, îcar taybetiyên yên din –bi pirranî bêyî ku li naveroka wan mêze bikin- wek mînakên neyîniyê tîn pêşkêş kirin. Bi wî awayî “em” her tim serdestê yên din e. Civak û dinya li ser têgehên ku jê re dibêjin em û yên din(dijmin) tê şîrove kirin û ev rewş jî hemû bernameyên neteweperestiyê dikişîne ser xeta êrîşkariyê.

Neteweperestî, rastiya ku “em” ne yekitiyeke hevgirtî ye, berevaciyê wê ji kes û komên civakî yên ku li dû armancên ji sedî sed ji hev cûda û ji kes û komên ku berjewendiyên wan dijberên hev in, pêk tê red dike. Li ser navê “em” a homojen ya ku di jiyana rastîn de bêbersiv e, cûdatiyên rastiye û pirranîyê ji xwe re dike cephe. Ji ber ku neteweperestî, her nîrx a pozîtîf bi “em”ê re têkildar dike û her nîrx a negatîf jî bi yên din re têkildar dike, lê difikire ku tasfiyekirina yên din heqek e û divê muheqeq bibe û di hewldanên bicîanîna wê de xwe mafdar dibîne.

3. Neteweperestî pirranîyê qebûl nake. Ji ber tevna wê ya yekane û totalîter, divê li hember herkesê ku li derveyî wê yek û totalê dimîne, cûdakar tev bigere û wan ji derve bihêle. Ji bo ev hişmendiya cûdakar û daf dide derve, bikaribe li ser zemîneke meşrû bide rûniştin, hewcedariya neteweperestiyê bi manîpulyoneke zêde heye. Manîpulyasyon bi giştî li ser du şaxan dimeşe: Ji aliyek ve li hundir û derve dijmin tîn çêkirin, û bi saya vê “paranoya dijminan” civatê dixê nav cendereyekê. Ji aliyê din ve jî nîrx û armancên ku li ser “em”ê “netewe”yê tîn

hesibandin, pîroz dîkin û di heman demê de çî nîrx û armancên ku ne aydî “em” û “netewe”yê hebin tên nalet kirin. Bi vegotîneke hîn zelal, li gorî neteweperestekî/ê her tiştên rast, baş û xweş yên ku jiyana me bi wate dîkin aydî “em” ê ne. Berevaciyê wê di nav jiyana civakî de her tiştên xerab, kirêt, neyînî û xelet berhemên wan kesên ku ne mensûbên vê “netewe”yê ne.

4. Derdekî îdeolojiya neteweperestiya siyasî tune ye ku huqûqê serdest bike û nabe jî. Ev hişmendîya ku totalîter, cûdakar û daf dide, bixwaze, nexwaze êrîşkar e. Pîrsgîrêkan ne bi awayekî ku huqûq dixwaze, dixwaze bi parastina qewetê çareser bike. Ev hişmendîya ku tevna civakê ya xwezayî, yanî tevna wê ya pîrralî red dîke û dixwaze qutîkekî teng yê dînan li civakê bike, gava îktîdarê bi dest dixe û dide dewam kirin hertim êrîşkar e. Lewra cûdatiyên di nav civakê de heman û ji ber xwe ve ji holê ranabin. Di vê rewşê de neteweperest, bi armanca ku cûdatiyê di nav civakê de tasfîye bikin û ji bo tomareke yekparçe bi dest bixin, li hundir û li derve bêperwa êrîşî deqên ku ji xwe re mûxalîf dibîne dîke û hewl dide ku dengên wan bi awayên gelek cihê bibirre. Îdeolojiya neteweperest, ji bo kesên ku wezîfeyên xwe bi cî naynin û derketine derveyê xelekê bînin rê, dikare pîrr bi hêsanî şîdetê bi kar tîne. Şîdet mutemimmî cuza neteweperestiyê ye.

Gava di jiyana sosyal de êrîşkarî bibe tiştêkî ji rêzê, tevna civakî tîrsê meşrû dîke û ya herî grîng jî êdî tîrsê tiştêkî normal dibîne. Bi vî awayî îdeolojiya neteweperest, li ser qadeke di bin desthilatdariya tîrsê de, digihîje şertên ku bikaribe îktîdara xwe bidomîne.

Piştî van tiştên giştî yên li ser neteweperestiyê, gava meriv li neteweperestiya Tirkiyê mêze bike, meriv dikare tabloya ku derdikeve holê bi kurtî bi vî awayî bibêje: Li Tirkiyê neteweperestî tevli laîkiyê, ji du qodên serdest yên Komarê yek e. Neteweperestî îdeolojiya afirandina netewedewletê ye. Laîkî jî armanca gihîştina asta şaristaniya hemdem e. Ji cêrgî ku komar ava bûye, hewl didin ku ev herdu qod li her

ciyî serdest bin. Ji hunerê bigrin heta siyasetê, ji perwedeyê bigrin heta ekonomiyê, ji çandê bigrin heta zanîstê, di her qadê de, neteweperestî û laîkî wek du qodên meşrû hatine qebûl kirin.

Burokratên bijarte yên ku komarê ava kiribûn, ji rûxandina împaratoriya Osmanî, tevna pîrçandî û sîstema neteweyan ya împaratoriye berpirsiyar digirtin. Ji ber vê sebebê, ji bo dewleta nû careke din nekeve xetereya parçebûnê, hemû etnîsîteyên cûda tune hesab kirin û hewldan ku “neteweyeke nû” biafirînin. Îdeolojiya afirandina mîletê jî neteweperestî bû. Di vegotina komarê de neteweperestî, ji derveyê hemû aydîyetên etnîk û çandî yên di nav civatê de hene, balê dikişandin ser nasnameyê serbixwe. Lê di rastiyê de pênasa neteweperestiyê, qebûlkirina nasnameyê etnîk (Tirkbûn) bû. Û ev nasname bi zorê li ser yên din dihat ferz kirin. (mesela li ser Kurdan). Ji bo bicîanîna vê armançê, Dewletê ji aliyek ve, hewl daye ku nasnameyên ji bilî Tirkbûnê di qamûyê de ji holê ra bike, ji aliyê din de jî hewl daye ku nasnameya Tirk ya ku pîroz dihat dîtin di nav civatê de kok berde.

Li gorî kesên ku erka rêvebiriyê xistibûn dest, li vî welatî bi tenê nasnameya Tirk ya etnîk serdest û meşrû bû. Li hember nasnameya Tirk tu qîmeteke nasnameyê din tune bû. Meriv dikare gelek mînakên bide, lê gotîneke Îsmet İnönü ku serokê hukmata salên 1930yî ye, ji bo ev fikr û raman gelek bi zelalî bê fam kirin, di hişê însanan de tu şîk nahêle û zêde ye jî: Li vî welatî, bi tenê Neteweya Tirk xwedî maf e ku bikaribin mafên nijadî û etnîkî daxwaz bikin. Wekî din tu kes ne xwediyê mafekî wisa ye.”

Di civakeke ku li dû împaratoriyeke mabe de, gelek normal e ku di warê etnîk, olî, zîmanî û çandî de ûnsûrên cihê hebin. Îcar gava tu vê cûdatiyê wek pîrsgîrêka asayîşê binîrxînî û hewl bidî ku bi rêbazên zordariyê tune bikî, wê di civakê de dijberî çêbibin û divê meriv lê neheyire. Çawa ku bijarteyên Komarê nexwestin mafê jiyane ji bilî etnîsîteya Tirk bidin etnîsîteyên din, di nav

hevjin

nasnameyên etnîk yên din de hestên “netewe”yê xurt nekirin, berevaciyê wê bûn sebeb ku qrîzeke aydiyê û nasnameyê bê jiyîn. Di komarê de sê qadên bi pîrsgirêk yên girêdayî etno-olî hebûn: (a) Xeyrî-muslîm, (b) Kurd û (c) Pîrsgirêka olê.

I-Armanc ew bû ku welat ji xeyrî muslîman paqij bikin. Li hember xeyrî-muslîmên ku ji bo yekîtiya siyasî ya Tirkîyê wek xetereyê mezîna dihatin dîtin, cara pêşîn “enstrumanên homojenkirina etnîk ya esas” hatin bikar anîn. Ermenî hatin tehcîr kirin, Rûm ji hatin guhertin. Lê ji ber ku çareseriyêke bîngêhîn çênebû, enstrumanên duyem ketin rojevê: Mafên grûbî dan Rûm, Ermenî û Cihûyan. Lê ji ber ku ji derveyî homojenkirinê man, her tim rastî bikaranînên cûdakî hatin. Gelek bikaranînên sereke yên vê cûdakariyê hene.

II- Ya duyem asîmîlîkirina Kurdan û qewmên musulman yên ku wek etnîk ne Tirk bûn. Asîmîlasyona ku komarê dimeşand, bi taybetî astengiya etno-polîtîk ya ku wê ji aliyê qewmên Musulman yên bi eslê xwe ve ji Kafkas û Balkanan hatibûn, hema bibê ji bin ve ji holê rakir. Lê di pîrsgirêka Kurdan de heman encamê bi dest nexist. Ji bilî Kurdan hema bibê hemû qewmên Musulman asîmîlasyona li ser Tirkbûnê qebûl kirin. Kurd li derveyî xelesa Tirkan man.

Ji ber ku Kurd asîmîle nebûn, ji ber ku daxwaz kirin û nîşan dan ku dixwazin bi hîssiyata Kurdan bijîn, ev tişt bûn sebeb ku rêvebirîya komarê zext û zulma li ser Kurdan dimeşand xurttir bike. Dewletê nasnameya Kurdan tune hesab kir. Li ber jîngeheke gengeşiya civakî ya ku fikrên li ser meseleya Kurd di nav azadiyê de liber çavan bîn raxistin bûn asteng. Destûrê nedan ku daxwazên Kurdan di qada siyasî de werin temsîl kirin. Lê vê jîngeha bi zor û zext, ne nasnameya Kurdan ne jî daxwazên wan ên siyasî ji meydanê rakirin. Berevaciyê wê daxwazên nasnameya ku nikaribûn bi rêyên legal bînin ser ziman, derket derveyî zemînên meşrû, serhildanan dest pê kirin.

Vê carê ji dewletê xwest ku meseleyê bi

rêbazên eskerî çareser bike. Ev jî dihat wateya zêdekirina zordestiya li ser Kurdan. Xwestin vê pîrsgirêka civakî bi tevdîrên asayişê çareser bikin, lê hewldanên wan ji meselê re nedibûn çare. Divê meriv lê nehiyere ku piştî her hewldanên pûç, di nav civakê de hestên kîn û tol hildanê zêde dibûn.

III- Li gorî kadroyên avakar yên ku bi mêla pozîtîvist dihatin nas kirin ol; li ser însaniyet û xwezayê ne xwedî agahiyên xurt in, saziyêke aydî dewra nezanî û tariyê ye. Ji bo avakirin û li ser linga hîştina dewleteke modern û serbixwe, ev saziya ku divê li pêşerojê bimaya, yanî bandora olê ya di nav jiyana civakê de, divê ji holê bihata rakirin, qet nebe divê gelek qels bihata kirin. Rêya vêya jî di qebûlîkirina rêbaza laîkiyê re derbas dibû. Lewra, li gorî tesewûra avakarên bijarte, laîkî; ji bo avakirina netewe-dewleteke serbixwe û modernkirina vê dewletê rêyêke din tune bû.

Piştî encama bikaranîna heştê salan projeya kemalist, di hinek qadan de serketinên mezîna bi dest xistin. Lê wê panoramaya civakî ya ku xeyal dikirin, yanî civakeke yekparçe ya ku li dora fikrên laîk û neteweperest civiyane, dernexistin holê.

Di sala 1946ê de destpêka jiyana pîrr partî û hatina îktîdarê ya Partiya Demokrat ya ku “cahîl cuhelayê” temsîl dikir, vê kontrol û çavdêriya hişk ya ku li ser qada kamûyê hinek be jî sist kir. Lê ji bo qada kamûyê ji dewletê serbixwe bibe û ji bo di nav beşên civakê yên fireh de bê gengeşe kirin, divê li bendî salên heştêyî bimana.

Di serê salên 70yî de Ewrûpa bi daxwaza guhertineke xurt dihejiya. Beşên civakê yên ji hev gelek cûda yên ku li cûdatiya xwe hay bibûn û êdî hîn zêde gringiyê didan vê cûdatiyê (jin, kêmnîte, hemzayend, koçber, multecî...), daxwaz dikirin ku ev cûdatî bîn qebûl kirin û di qadên civakî de bîn nas kirin.

Ev pêvajoya ku di salên 70yî de dest pê kir, ji piştî dawîya salên 80yî pê ve Tirkîyê jî xist bin bandora xwe. Bi hinek sistkirina wê

hevjin

cendereya ku bi derbeya 80yî dest pê kiribû, wan nasnameyên olî û etnîk yên lê difikirin ku wê xisarê bidin nasnameya îdeal ya Komarê, êdî li meydana xuya dikirin, diaxivîn û daxwaza beşdarbûna siyasatê dikirin. Ji ber ku li dinyayê cûdatî zêde dibûn û êdî ji hedê wê zêdetir gringiyê didan cûdatiya herî biçûk jî, bixwaze nexwaze bandorê li Tirkîyê jî dikir.

Di serî de Kurd, Alevî, Ermenî û grûbên Îslamî yên ku ji ber meseleya şarpeya serî maxdûr dibûn, gelek komên cûda, bi awayekî tund li hember hişmendiya hemwelatîbûna Tirk, Musluman û laîk derketin ku ev qodên komarê bixwe bûn û daxwazên xwe yên ji bo mafên çandî her çû zêde kirin.

Rêxistinê civaka sîvil yên ku li van daxwazan xwedîtîyê dikirin û bi saya pêşketina demokratîk ya qels jimara wan her diçû zêde dibûn, li dijî qada kamûya komarê ya neteweyî, laîk û homojen derketin, Di qada kamûyê de bi tenê nasnameyên Tirk û laîk wek meşrû dihatin naskirin, li hember vêya serî hildan.

Heta pêvajoya dawîya şerê sar, îdeolojiyên wek laîkî û Kemalîzmê yên ku li Tirkîyê serdest bûn, ji ber ku êdî nikaribûn bersiva van daxwazan bidin, di salên 1990î de bandora xwe wenda kirin. Ev îdeolojî, gelek salên dirêj, komên etnîk yên cûda li hember dijminên hevpar, bi dorê li hember emperyalîzmê, komunîzm û radîkal îslamê, bi ser ketine ku hevgirtî bihêlin. Lê di xala ku em hatinê de êdî îhtîmala ku bi hilberîna xîtabên dîrokî, komên etnîk, olî û çandî hevgirtî bigrin nemaye. Êdî ne mumkun bû ku bi bikaranîna pêşerojê yekîtiya neteweyî li piya bihêlin. Welhasil ji bo Tirkîyê di nav yekîtiyê de bibin siberojê hewcedarî bi nêzîkdayînên din hebûn. Ev her roj ji nû ve xwe dide hîs kirin.

Di vê veqeta rê de ku alî gelek zelal bûne û alî li hember hev ketine cepheyan, divê êdî Tirkîye li ser vê meselê biryarekê bide. Însanên Tirkîyê wê yan li kêleka neteweperestên rast û çep yên ku naxwazin

desthilatdariya xwe parve bikin û di nav însnan de ji parvekirina çandê ditirsin cî bigrin, yan jî ew ê demokratîkbûn û pirraniya Tirkîyê biparêzin. Alternatîfeke sêyem tune ye. Ez li ser navê xwe bibêjim ku neteweperestî ji bo însaniyetê gefxwarineke mezin e. Ji ber wê jî, li hember pêla neteweperest ya ku bilin dibe û dixwaze jiyana me ya sosyal û siyasî têxe bin pêkûtiya xwe, divê em paşde gav neavêjin, berevaciyê wê divê em cûdatî û cihêrengiya çanda xwe ya ku tevna me ya civakî dewlemend dikin raxin ber çavan, li her ciyê û di her demê de li dijî neteweperestiyê derkevin, ez lê difikirim ku ev berpirsiyariyeke demokratîk e.

* Doç. Dr. Vahap COŞKUN, Fakulteya Huqûqê ya Zanîngeha Dicleyê.

Neteweperestî Xerab E, Temam Lê...

Rober Koptaş*

Di derheq nebaşiyên neteweperestiyê yê wek çawa cudatiyê dixê nav însanan, çawa tesnîf û etiket dike, hewldana têgihîştina cîhanê çawa dadixîne cudatiya dost û neyaran û gelek nebaşiyên neteweperestiyê yê din de tu ramanên nehatine gotin û bihîstin nemane. Em baş dizanin ku neteweperestî cureyekî nexweşiyê ye û tu kara wê ji mirovatiyê re tune, heta em dizanin ku laneteke wisa ye ku dikare bibe sedemê ji holê rakirina me jî (elbet ez qala “em”ek ku ne neteweperest in dikim).

Em dizanin... Neteweperestî cuda dike, tesnîf dike. Mesela, ji we re dibêjin Tirk; bi derbekê xêzîkek li ser nasnameya Gurcî, Erebi, Kurd û hwd tê kişandin. Zimanê we tê qedexekirin, çanda we di mal de tê hefskirin, paşê jî tê jibîrkirin. Kevneşopiyên we ji kuçe, jiyan, çarşî û bazaran tê kişandin. Mesela, ji we re dibêjin Tirk. Dixwaze ku hun li gor tesbîta wan ola xwe bijîn. Hin caran ji bo ku hun Elewî ne, hin caran ji bo ku hun Sunî ne, hun di qalibên ku wan ji we re çêkiriye hilnayên, hun li ber ba û bahozê dimînin.

Mesela, ji we re dibêjin Tirk. Bi derbekê hun xwe wek “ê din” dibînin. Hun Îsewî, Ermen, Rûm, Cihû nin. Hun çi bikin, hun kî bin jî, hunê li hêla din bimînin; bawerî bi we nabe. Lewra hewcedariya neteweperestiyê bi “ê din” heye, bi “ên din” heye. Piştî vêya êdî hun mecbûr dimînin, îspat bikin ku hun ne çarguh û bi terî ne, di hemû jiyana xwe de hun hewl didin ku van tiştên beradayî berevajî bikin.

Neteweperestî dîkujê. Zarokên 20 salî hînî kuştinê dike. Doktorên ku sonda Hîpokrat xwarine, ji bo ku Kurd e dikarin li nexweşekî nenêrin. Em ê şîna kê bigrin jî ji teref neteweperestiyê tê tesbîtkirin. Em ji rojnameyan hîn dibin ku eskerê şehîd ketiyê herî pir ji kîjan xwarinê hez dikir, navê dergîstiya wî çi ye, ji eskeriya wî re çend roj

mabû; lê em ne nav ne jî temenê “terorîstê bi mirîti hatiye zevtkirin” nizanin. Qet xwişk û birayên wî/wê tunebû, qet nejiyabû, ew “îsanekî tune” ye.

Neteweperestî, netewekî tehayul dike. Ji bo netewekî ku di nav de herî xurt ew be biafirîne dest bi hewldanan dike. Yê wê tehayul û hewldanên neteweperestiyê xera bikin, yê “an hez bikin an jî terk bikin” in! Ji bo wê yekê pêk bînin, tu kes û tu tişt qet ne xema wan e.

Rêyên Têkoşînê

Aha wisa, em baş dizanin ku neteweperestî çi ye, dikare bibe sedemê çiqas bobelatên mezin. Baş e, em bi awayekî efsûnî nebaşiya neteweperestiyê dubare bikin, wê insan ji neteweperestiyê dûr bikevin?

Dîroka wê îdeolojiyê ji 200 salan zêdetir e, di demekê de ji gel re wek îdealekê hatiye dîtin, gel ji “tebaatiyê” derxistiye qada “hemwelatiyê”, ev îdeolojiya ku bûye sedemê gelek xisar û bobelatên mezin li holê ye. Erê, lê ji ber ku girseyên mezin wê îdeolojiyê hîn jî diparêzin, têkoşîna li dijî wê îdeolojiyê pir tevlihev û pir dijwar e. Ji ber ku neteweperestî bi gelek awayan bi jiyana me re têkildar e, têkbirina wê jî bi têkoşînek tevayî mumkun e. Ji desthilatderiya mêran heta mîlîtarîzmê, ji her cure hiyerarşiyê heta cudatiya çînî, ji feqîrtiyê heta bêkarbûnê gelek tiştên civakî, ji bo neteweperestiyê qadên berdar in. Ji ber wê yekê, têkoşîna li dijî neteweperestiyê jî, bi dîtin û helwestek demdirêj, piralî, bi sebir û bi biryar mumkun e.

Têkoşîna ku piştî çend qirnan dikare bigihêje armanca xwe, divê ji pirtûkên dersan dest pê bike. Heta ku wan hêmanên cudatîperest yê cinsî ji holê raneke; wek mînak, xêzîkên di pirtûka Zanîna Jiyanê (Hayat Bilgisi) de, yê wek gava dê xwarinê çêdike bav jî lingên xwe

hevjin

avêtine ser hev û rojnameyê dixwîne ji holê raneke; di pirtûkên dîrokê de parastina şer, pesinandina taybetiyên netewî û hwd neyê derxistin, em dikarin bibêjin ku em li dij neteweperestiyê şerekî rasteqînî didin?

Medya ji bo bi milyonan însanan çavkaniya nûçeyan e, heta ku rê li ber vê medyaya ku neyartiyar gûrtir dike neyê girtin; heta ku kesên di medyayê de dixebitin li mafên mirovatî û ramana demokratîk xwedî dernekeve, ji holê rabûna neteweperestiyê mumkun e? Medyaya ku li gor nijad, cinsiyet, statuya civakî helwest distîne; kesên suçdar bêyî dadgeh mahkûm îlan dike; derveyî gûrkirin û desthilatdariya neteweperestî, şidet û hestên nefretê ji çi re dibe?

Hek me eskerî û artêşa ku zarokê cîwan hînî “pîşeya şer” dike, di nav zincîra fermanarî de kesayetiya wan dimehîne, rê li ber azadiyan wan digre û bê qeyd û şerd wan mecbûrî hustu xwarkirinê dike, xistibe navîna jiyana xwe, em dikarin neteweperestiyê ji holê rakin? Di jiyana me ya rojane de, di zimanê me de, pirê caran bêyî ku em jê haydar bin gelek ray û ramanên

nijadperest û êrîşkar hene. Hek em van ray û ramanan, dîtînen xwe yên kevneperest nedin ber lêpîrsînê, em zimanê xwe ji wan paqij nekin, lêpîrsîn û fahmkirinê di jiyana xwe de bi cî nekin, em ê çawa bikaribin li dij neteweperestiyê têkoşîn bikin?

Tiştêkî din yê dawîn jî...

‘Political correctness’, ango siyaseta rasteqînî. Hewldana nîrxên di demokrasiyên Rojava de di nav sedsalan de derketine holê ji bo ku di nav çalakîyên siyasî û civakî de bînan bikaranîn siyaseta rasteqînî ye. Li hin welatên wek DYA, siyaseta rasteqînî hin caran wek gotinek ne ji dil, vit û vala xwiya dike. Lê ji bo civakên wek me yên bi lez tînen guhertin, di dema guhertinê de ewqas nafikire ku bi ku ve diçe, ji nexweşîya zaroktî xelas nabe û pirê caran hildikume re hewcedariya siyaseta rasteqînî zêdetir e. Di têkoşîna li dij neteweperestiyê de, rêbazek herî girîng jî ev siyaseta rasteqînî ye.

**Rober Koptaş, Rojnameya Agos.*

Evîna me ya di bin alekî de derew bû

Ayşe Duzkan

di destpêka temenê min yê 20 salî de, demeke kin ez li ewropa mam. li almanya çend rojên min yên destpêkê bûn, bi hevalekî xwe yê mîr yê ji tirkîyê em ji bo avjeniyê çûn birkê. me mayo li xwe kiribû, gava em li dor birkê digeriyan me dît ku her kes li me dinêrin, lê me sedema wê fahm nekir. paşê me ev ji hevalekî re got, hevalê me got ku ew almanên li wir, jineke bi mayo û tirk bi mîrekî tirk û bi mayo re dîtine lewra ewqas şaş mane û li we nêrine. em her du jî şaş bûn. hevalê min hek bi awayekî xwe ji almanan cuda bibîne jî, tu tîkîlî di navbera vê cudatî û gera me ya bi mayo re nedidît.

lê tu girîngiya vê yekê zêde tunebû. alman ji bo

mîrên tirk wisa difikirîn: pir zêde îsot, pîvaz, sîr dixwin, simêlên wan hene û ji jinên xwe dihesûdin. wê gavê min nizanîbû ku ji vê şaşmayîna almanan ya li ser birkê re neteweperestî tê gotin.

Li hêla din, piraya kesên ji tirkîyê çûne almanayê û li hember helwestên wisa mane, di derheq namûsa jinên alman qet baş nedifikirîn. difikirîn ku alman berî ku kamil bibin tîkîliya cinsî pêk tînin. karkerên ji tirkîyê piştî ku ji fabrîqeyan derdikevin li ser dîwarê taxê rûdiniştin û sohbet dikirin wisa bawer dikirin ku hemû jinên di ber wan re derbas dibin, ew î di nav de dikarin bi her mîrî re her tiştî bikin. jinên wzn karkeran jî. di wê demê de min

nizanîbû ku ji vêya re helwesta neteweperest tê gotin. alman xwediyê nalê, tirkîyeyî mêvan bûn, almanan mêvanên xwe piçîk didîtin, mêvanan jî li hember vêya piçûkdîtina xwe pêşxistibûn. * *

em hemû, ji xwe, malbata xwe, merivên xwe, hemwelatîyên xwe, netewa xwe hez dikin û diparêzin. hemû kesên li derveyî van dimînin ji me re xerîb in. em gelek taybetîyên beradayî layiqî wan dibînin, taybetîyên wan bi me xerîb tê.

me tirkan berê nizanîbûn ku kurd hene. na ev îfade şaş bû, hek ne pir rast be jî haya me ji wan hebû lê me hebûna wan nedihat heşê me. ev rewş piştî ku wan rahiştin silehan hat guhertin û me li wir prototîpek kurd ji xwe re çêkir.

nebêjin ku ev ji ku derket. yên ne ji we bin, bi awayekî nenas cî digrin di heşê we de. ji bo ku wan nas bikin hewcedariya we bi wan, ji bo ku hun wan nas bikin hewcedarî bi wê dîmena nenas heye. çawa ku alman difikirîn ku mêrên tirkîyeyî jinên xwe bi mayo nagerînin, li nav me jî di derheq kurdan de ramanên wisa çêbûn. di van ramanan de hin rastî tunebû? elbet

hebû. ji xwe di nav tirkîyeyîyan de jî ramana ku jinên tirkîyeyî bi mayo nagerin hebû. û gelek mêrên tirkîyeyî nedixwest ku jin an xwişkên wan bi mayo li dor birkê bigerin. lê ev yek nayê wê wateyê ku gelemperîkirin tiştêkî rast e.

tayvetîyên ku em layiqî kesên ne ji xwe dibînin hin jê baş hin jî nebaş in. di vê mijarê de em homoseksuelîyê layiqî kurdan nabînin.

we got “çi eleqe” ne wisa? li gor me yê homoseksuel mê re, pasîf e, kubar e. kubarî jî li gor me ne taybetîyek kurdên ku em wan nezan û cahil dibînin. stenbolê bi salan bi vê henekê kenîyaye: qaşo mêrekî tirk yê hetero çûye rojhilatê başûr, li otêla ku lê dimîne yekî “qirix” (ev ne bi wateya “qirixê” diyarbekirê ye) berpirsiyarê odayê bataniye pêşniyar kiriye û li dora wî çûye. yên ku qala vê yekê dikin, gava dibêjin “ez bataniyê bidim te” hinekî xwe nermok dikin. hek em gelemperîkirinekê bikin, tirk û kurd di tégihenekê de gîhaştibûn hev: “ji kurdan îbne dernakeve!” kurdan ev yek layiqî xwe nedidîtin, tirjan ev jî layiqî kurdan nedidît.

paşê kurdan koçî navendên rojava kirin. Hîn jî

hevjin

kurd wek însanên esmer, serreş dihatin dîtin. ji ber ku axaftina jinan ya ku kîjan cure mêran cazîb dibînin nedihat pejirandin, teqdîra şayiq bûna xortên kurdan jî li hêla tirk para mêrên homoseksuel ket.

ev helwestên wisa neyînî ne ev tenê bûn. di nav du helwestan de dijayetî hebû, yeka din derdiket holê. yek ji wan ev bû; mêrên hetero yên partneran pêde nakin wê berê xwe bidin mêrên homoseksuel yên di pêdekirina partneran de di tengasiyê de ne. vê yekê bi vê tesbîtê re bi hev re bifikirin: mêrên kurd pir zor ji xwe re partner pêde dikin...

pir hêsan e ku însan kesên derveyî xwe dibîne wek tişt qebûl bike. di van salên dawîn de li metropolên rojava di nav çanda homoseksuelên mêr de mîtek jê jî mêrên kurd in. amade ye ku bi mêran re be lê ne homoseksuel e, ji ber ku “abaza” ye...

lê kar li vir naqede. gava mêrê homoseksuel yê desthilatdar “vedibe”, parastina di nav çîna xwe de tercîh kir. li cîhana ku tiştên wek “marqe” û “qalîte” desthilatdar e, “kurd” bi navê ciyê gava ku koçî metropolê kiriye û mahkûmê wî ciyê bûye, ango bi hawirdor (waroş) re wek hev hat dîtin. wek malekî cinsî yê ku ne xwedî îrade ye, piçûk tê dîtin û pirê caran jî kes guh nadê.

hek hun dixwazin em li serî vegezin. navê van hemû tiştan cudatîperestî ye. ango kesên ku lgbtt in him mexdûrê vî tiştî ne û him jî gazinan ji vî tiştî dikin.

destûrê bidin ez li vir parantêzekê vekim. cudatîperestî tiştêkî gelemprî ye û gelek şiklên wê hene. neteweperestî û nijadperestî du şiklên vêya ne. li tirkîyê nijadperestî wek nepixandina neteweperestiyê tê bikaranîn. wek mînak; tê gotin ku “ev tiştê ku pêk hatiye neteweperestî ye heta nijadperestî ye.” lê hek ev her du tişt, hek hin caran di nav hev kevin jî ji hev cuda ne. nijadperestî, hîn pirtir ji bo cudatîperestiya li gor parametreyên biyolojîk tê bikaranîn. wek di nav reşik û spiyan de tê bikaranîn. neteweperestî jî, pirtirîn bi dîrok û çanda netewedewlet re têkildar e. wek mînak;

ramanên wek “dîroka me bi serkeftinên mezin re tije ye” neteweperestî ye. (di dema kevn de, gava osmanî gîhaştin ber deriyên wiyanyê, xwe ji awûstûryayî yên ku ji wan pirtir dewlemend in mezintir û bi şanstir didîtin, ev cureyekî neteweperestiyê yê hîn beradayîtir e.)

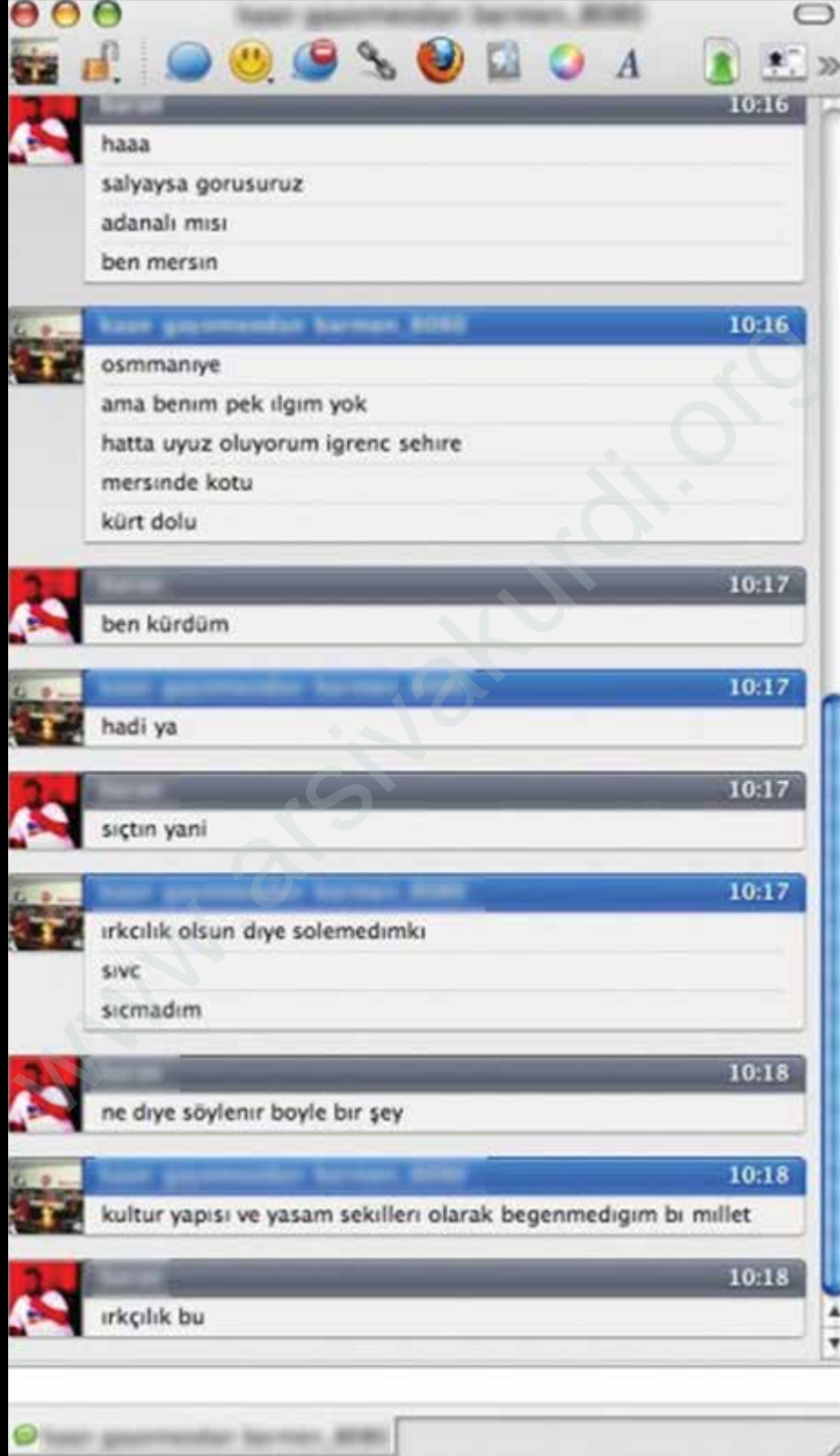
ez dixwazim hinekî qala nijadperestiyê bikim. gelek kesen ewropî, di seranserê dîrokê de; hîndî, çînî zêdetir jî efrîqayiyên ku taybetiyên wan yên fîzîkî naşibin wan, wek xwe nedîtin, heta bi çavê însanan ew qebûl nekirin. di nav wan yên ku dye damezirandin de, îro jî kesên bi van ray û ramanan tevdigerin hene. lewra bi awayekî ku em li heywanên xwe nanêrin; li efrîqî, ereb û hwd dinêrin.

îro li tirkîyê, li hember kurdan cudaperestiya neteweperest û nijadperest ketine nav hev, bûne yek. di demên pir berê de, kesên bawer dikirin ku teriya kurdan heye hebûne. kesên ev yek tê bîra wan, kesên vê yekê maqûl dibînin, bi hin gotinên beradayî yên wek “lê ew hinekî zêde bi mû ne, di qaçîka însanan de hîn jî mû pir e...” ve vê dîtinê diparêzin, di van demên dawîn de, piştî ku êdî dengê kurdan nayê girtin cardin derketin holê. kesên bawer dikin ku hin taybetiyên (xwarin, paqijî, kevneşopî...) kurdan ji yên derdorên din yên tirlîyê cudatir in hene. (piraya kesên xwe tirk dibînin bi eslê xwe ne tirk in, ev jî tiştêkî hîn balkêş e.)

ruh û heşmendiya însanan bi şer û pevçûnan ve pêşnakeve. û gava ku tu ewqas piçûk tê dîtin û perçiqandin, perçiqandina yekî din dikare te rihet bike. kesên ji bo ku kurd in niheqî li wan dibin, dikarin bibêjin “ma qey em kafir in?” di nav “kafirên” de yên bawer dikin ku kurd ji şaristaniyê pir dûr in gelek in. hemû bi hev re homoseksuelan piçûk dibînin, ji wan yên jinan wek însan qebûl dikin pir kêman in û paşê jî em difikirin ku “gelo em ji bo çi difetisin?”

ji bo ku em ji fetisandinê rizgar bibin du rê hene; yek jê ev e, divê em dev ji lîxistina serê hev berdin. ya din jî divê em ber bi hev werin. ne wek kesê ku dikeve deryayê û destê xwe dirêjî mar dike, wek destê xwe dirêjî dostê xwe bike...

Yorumsuz...

Hunharca işlenmiş bir cinayeti transfobiyle perdeleyen hatta ölen dostumuzun ölümü hak ettiğini imleyen/imleyebilecek emareler kullanarak rahatsızlatmayı bekleyen vicdanları tatmin edip popülist davranan ikiyüzlü medya-toplum işbirliğiyle her transseksüel cinayeti sonrasi karşılaşıyoruz.

Bu utancın ve katliamın yükü ateş eden beden değil sadece; o bedende silahla birlikte patlayan LGBT fobi, mizojeni...

Heyjinin üçüncü sayısını ölümü gözlerden kaçırılan transseksüel dostumuz Azra'ya ithaf ediyoruz.

■■■■ HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ